

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SATU HEIKKILÄ

Päätöksen muuttuminen valituksen vuoksi ulosotossa

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Heikkilä Satu: Päätöksen muuttuminen valituksen vuoksi ulosotossa
Opinnäytetyö, AMK
Liiketalouden Tutkinto-ohjelma
Syyskuu 2023
Sivumäärä: 57

Tämän opinnäytetyön aiheena on ulosottovalitukset ja niiden perusteella päätösten pysyvyys tai muuttuminen tuomioistuinkäsittelyssä. Tutkitaan, kuinka paljon kärjäoikeus on muuttanut ulosottotarkastajien tekemiä päätöksiä ja onko muutos ollut osittainen vai koko päätöksen sisältö.

Tiedon keräämiseen ja analysointiin hyödynnettiin itse tehtyä Excel -taulukkoa. Taulukkoon kerättiin vuodelta 2022 tulleet ulosottovalitukset valittajittain sekä mitä tehtyä päätöstä valitus koski. Materiaali tutkimukseen kerättiin ulosoton tietojärjestelmästä. Valituksista katsottiin tutkimusta varten tarkoituksenmukaisiksi tiedoiksi ulosottotarkastajan päätöksen sisältö ja kärjäoikeuden ratkaisu muutoksenhakuun liittyen.

Ulosottovalitus on oikeussuojakeino, keino hakea muutosta tehtyyn toimeen tai päätökseen. Muutoksenhakuoikeus on turvattu Suomen perustuslaissa ja ulosottovalituksista säädetään ulosottokaaren 11 luvussa. Muutosta ulosottotarkastajan päätökseen haetaan kärjäoikeudesta.

Työ on empiirinen oikeudellinen sekä lainopillinen tutkimus. Teoriaosuus perustuu lainsäädäntöön ja oikeudelliseen kirjallisuuteen. Empiirinen osuus perustuu tehtyyn tilastotutkimukseen, jolla selvitettiin määrällisesti tehtyjen päätösten muuttuminen. Tässä työssä käytettiin pääasiallisena lainsäädäntönä ulosottokaarta. Tutkimuksessa käydään läpi pääpiirteittäin valituksen kulku kärjäoikeudessa, mutta ei käsitellä sitä, millä perusteilla kärjäoikeus tekee ratkaisunsa.

Opinnäytetyö rajattiin koskemaan vuonna 2022 vireille tulleisiin ja lainvoimaisuuden saamiin ulosottovalitusasioihin ja rajausta tehtiin koskemaan ainoastaan perustäytäntöönpanon ulosottovalituksia. Muiden täytäntöönpanoyksiköiden saapuneita ulosottovalituksia ei tutkittu.

Lopputuloksena saatiin aikaan määrällinen tutkimustulos päätösten sisällön muuttumisesta muutoksenhaun eli ulosottovalituksen johdosta. Lopputuloksena oli havaittavissa ulosottotarkastajien tekemien päätösten lainmukaisuus. Ulosottovalituksia oli saapunut 351 kappaletta, joista oli käsitelty lainvoimaisesti 265 kappaletta. Näistä lainvoimaisesti ratkaistuista päätöksistä 253:ssa oli ulosottotarkastajan tekemä päätös pysynyt voimassa muuttumattomana.

Avainsanat: Ulosottolaitos, ulosotto, muutoksenhaku, valitus, valitusoikeus

Abstract

Heikkilä Satu: Change of decision due to appeal in enforcement proceedings
Bachelor's thesis
Degree Programme in Business Administration
September 2023
Number of pages: 57

The topic of this thesis is enforcement appeals and based on them, the permanence or change of decisions in court proceedings. It is examined to what extent the district court has changed the decisions made by the enforcement inspectors and whether the change was partial or the entire content of the decision.

A self-made Excel spreadsheet was used to collect and analyse the data. The table collected the enforcement appeals received in 2022 by appellant and the decision made to which the appeal relates. The material for the study was collected from the enforcement information system. The content of the enforcement inspector's decision and the district court's decision on the appeal were considered appropriate information for the investigation.

An enforcement appeal is a legal remedy, a means of appealing against an action or decision made. The right to appeal is guaranteed by the Constitution of Finland, and provisions on enforcement appeals are laid down in Chapter 11 of the Enforcement Code. An appeal against the decision of the enforcement inspector is lodged with the district court.

The thesis is empirical legal as well as legal research. The theoretical part is based on legislation and legal literature. The empirical part is based on a statistical study conducted to determine the changes in decisions made quantitatively. In this work, the main legislation used was the Enforcement Code. The study outlines the course of the appeal in the district court but does not deal with the grounds on which the district court makes its decision.

The thesis was limited to enforcement appeals initiated in 2022 and given legal force, and the limitation was limited to enforcement appeals for basic enforcement. Enforcement complaints received by other enforcement services were not investigated.

As a result, a quantitative study result was obtained on changes in the content of decisions due to appeals, i.e. enforcement appeals. The end result was the legality of the decisions made by the enforcement inspectors.

A total of 351 enforcement appeals had been received, of which 265 had been processed with legal force. In 253 of these final decisions, the decision made by the enforcement inspector had remained unchanged.

Keywords: National Enforcement Authority Finland, enforcement, appeal, right to appeal

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	7
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	9
3.1 Tutkimusmenetelmät	9
3.2 Aineiston hankkiminen.....	12
3.3 Rajaus	14
3.4 Käsitteitä.....	14
4 ULOSOTTO, PERUSTÄYTÄNTÖÖNPANO JA TEHTÄVÄT.....	16
4.1 Ulosotto	16
4.2 Perustäytäntöönpano	17
4.2.1 Toistuvaistulon ulosmittaus.....	19
4.2.2 Ulosmittauksen lykkäys-, rajoitus ja vapaakuukausi	21
4.2.3 Saatavan ulosmittaus	25
5 MUUTOKSENHAKU ULOSOTTOMIEHEN MENETTELYYN	26
5.1 Muutoksenhaku	26
5.2 Muutoksenhakukielto.....	29
5.3 Muutoksenhaun kulku.....	29
5.4 Valituksen toimittamisen määräaika ja vireilletulo	31
5.4.1 Määräaika.....	31
5.4.2 Valituksen vireilletulo	33
5.5 Täytäntöönpanon keskeyttäminen.....	34
5.6 Valituskirjelmän sisältö ja lausunto käräjäoikeuteen.....	35
5.6.1 Valituksen sisältö	35
5.6.2 Lausunto valitusasiassa.....	36
5.7 Valituksen käsittely käräjäoikeudessa	37
5.7.1 Käsittely	37
5.7.2 Kuuleminen valitusasiassa	39
5.7.3 Päätös valitusasiassa	39
5.7.4 Päätöksen oikeusvoimavaikutus.....	40
5.7.5 Oikeudenkäyntikulut	41
6 TUTKIMUSTULOKSEN LAADINTA.....	43
6.1 Tutkimuksen tekeminen.....	43
6.2 Tutkimustulokset	45
6.3 Päätöksen pysyvyys muutoksenhaussa	47
6.4 Tutkimustulokset	49

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUTULOS	52
7.1 Johtopäätökset	52
7.2 Lopputulos	53
8 JATKOKEHITYSEHDOTUKSET	55
8.1.1 Tietojärjestelmän kehittäminen	55
8.1.2 Muut oikeussuojakeinot	56
LÄHTEET	57

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä, jonka tilaajana on Ulosottolaitos, selvitetään määrällisesti, kuinka paljon perustäytäntöönpanon ulosottotarkastajien tekemät päätökset muuttuivat käräjäoikeuden ulosottovalitus käsittelyssä. Ulosottolaitoksella ei ole tilastotietoa käräjäoikeuden ratkaisusta ulosottovalitusasioista.

Muutoksenhaku eli ulosottovalitus on yksi oikeussuojakeino. Velallinen voi välittämällä hakea muutosta tehtyyn päätökseen, mikäli päätös on velallisen mielestä virheellinen tai lainvastainen. Ulosottotarkastajan tekemiä päätöksiä on useita ja samoin niistä tehtyjä valituksia. Tyypillisiä ulosottotarkastajan tekemiä valituskelpoisia päätöksiä ovat toistuvaistulon ulosmittaus (palkka, eläke, päiväraha) ja pankkitilin ulosmittaukset sekä velalliskohtaisiin helpotuksiin liittyvät päätökset kuten rajoitus- vapaakuukausi- sekä lykkäyspäätökset.

Työn tutkimusaineistona käytetään saapuneita ulosottovalituksia ja käräjäoikeuksien antamia lainvoimaisia päätöksiä ulosottovalitusasioissa. Päätöksistä tarkastetaan käräjäoikeuden ratkaisu, muuttiko käräjäoikeus tehtyä päätöstä ja millä tavoin. Ajanjaksoksi tutkimukselle valittiin vuosi 2022, koska aineisto oli saatavilla ulosoton tietojärjestelmästä.

Työn tavoitteena on tehdä tilasto siitä, kuinka paljon määrällisesti ulosottotarkastajien päätöksistä oli valitettu ja millaiseen lopputulokseen käräjäoikeus oli päätenyt ratkaisussaan. Aineisto kerätään itse Excel -taulukoon, johon merkitään valituksen aihe, valituksen vaihe mahdollisen keskeytyksen osalta sekä käräjäoikeuden ratkaisun sisältö. Työn lopputuloksena tullaan saamaan puuttuvaa tilastotietoa siitä, kuinka paljon kappalemääräisesti ulosottotarkastajien päätöksiin on haettu muutosta ja kuinka moni ulosottotarkastajan päätös on muuttunut alkuperäisestä päätöksestä ulosottovalituksen käsittelyn yhteydessä.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

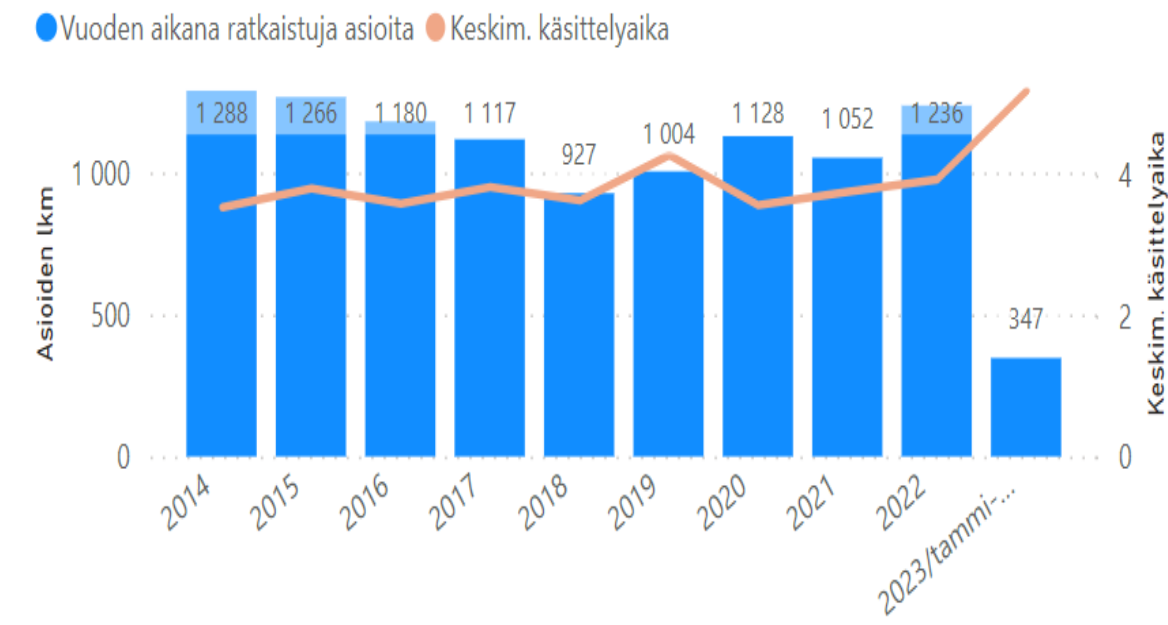
Ulosottolaitoksella ei ole erillistä tilastoa saatavilla, josta nähtäisiin suoraan, kuinka paljon prosentuaalisesti tai kappalemääräisesti käräjäoikeus muuttaa ulosottotarkastajan tekemää valituskelpoista päätöstä ja millä tavalla päätöksen sisältöä on muutettu. Tällä opinnäytetyöllä on tarkoitus saada puuttuvaa tilastotietoa päätösten pysyvyydestä ulosottovalitusmenettelyssä. Tutkimuksessa tullaan myös tarkastelemaan käräjäoikeuden päätösten sisältöä muutuneiden päätösten osalta. Valitusten sisällön ja käräjäoikeuden ratkaisun perusteella saadaan tietoa siitä, millaisiin tehtyihin päätöksiin muutosta on haettu ja onko käräjäoikeus tulkinnut valittajan perustelut hakemukseen eri tavoin kuin ulosottotarkastaja. Valituksen sisällön tutkiminen antaa tilastotietoa, kuinka paljon mistäkin valituksenalaisesta toimesta lajeittain on valitettu. Pääpaino tutkimuksessa on määrällisellä osuudella.

Ulosottolaitoksella on kolme täytäntöönpanoyksikköä 2020 tapahtuneen rakennemuutoksen myötä. Näitä ovat perustäytäntöönpano, jossa työskentelevät ulosottotarkastajat ja laaja- ja erityistäytäntöönpano, joissa työskentelevät ulosottoylitarkastajat. Kaikissa näissä täytäntöönpanolajeissa tehdään ulosottovalituskelpoisia päätöksiä. Tämän työn tarkoituksena on selvittää vain perustäytäntöönpanon osalta ulosottovalitusten määrä ja päätösten pysyvyys muutoksenhakumenettelyssä. Työssä selvitetään myös se, kuinka paljon ulosottotarkastajien tekemien päätösten sisältö muuttui osittain tai kokonaan tuomioistuinkäsittelyssä.

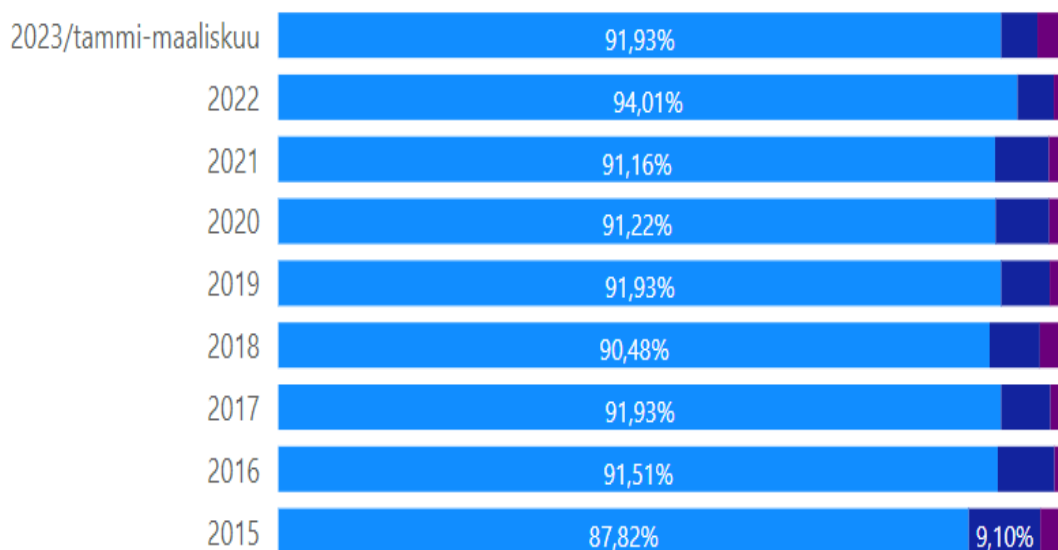
Ulosottovalituksia käsitellään toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja näitä ovat Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa (UK 705/2007, 11 luku 2 §). Tuomioistuinlaitoksen internetsivuilta löytyvän

tilaston (taulukko 1) perusteella vuonna 2021 käsiteltiin 1052 ja vuonna 2022 1236 ulosottovalitusasiaa. Keskimääräinen käsittelyaika oli noin 4 kuukautta. (Oikeus, tuomioistuinlaitos, 2022.)

Taulukko 1. Käsitellyt ulosottovalitusasiat käräjäoikeuksissa yhteensä. (Oikeus, tuomioistuinlaitos, 2023)

Ratkaisutapa ● Kirjallinen valmistelu ● Pääkäsittely ● Ratkaistu sovittelussa ● Suullinen valmistelu

Taulukossa 1 on kuvattu vuosien 2014–2023 tammi-kesäkuun aikana käräjä-oikeuksissa ratkaistut ulosottovalitusasiat sekä keskimääräiset käsittelyajat. Lukumäärät sisältävät kaikkien ulosoton täytäntöönpanoyksiköiden ulosottovalitukset. (Tuomioistuinvirastot, 2022.) Tästä tilastosta on nähtävillä, että vuonna 2022 on käsitelty 1236 valitusasiaa ja niistä oli myöhemmin käyvän selvityksen perusteella perustäytäntöönpanon käsiteltäviä ulosottovalituksia 265 kappaletta. Muiden täytäntöönpanoyksiköiden eli laajan- ja erityisperinnän ulosottovalituksia on näin ollen käsitelty 971 kappaletta. Valitusasiat jakautuva eri täytäntöönpanoyksiköille ja erilaisiin tehtyihin päätöksiin, joten tätä taulukkoa ei voida suoraan käyttää tutkimuksen tulosten analysointiin.

Tavoitteena tässä tutkimuksessa on saada tilastotietoa kysymykseen, kuinka suuri osuus ulosottotarkastajan tekemistä päätöksistä on pysynyt muuttumattomana ulosottovalituksen käsittelyn yhteydessä ja kuinka suuri osa päätöksistä muuttui. Mikäli käräjäoikeus muuttaa ulosottotarkastajan tekemää päätöstä, muutos voi olla osittainen tai kokonaan.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmät

Osa ongelmanratkaisua on tieteellinen tutkimus, jolla pyritään selvittämään tutkimuskohteen lainalaisuuksia ja toimintaperiaatteita. Tieteellinen tutkimus voidaan jakaa empiiriseen tutkimukseen, joka hyödyntää kokemusperäistä tietoa sekä teoreettiseen tutkimukseen, joka koostuu järkiperäisistä toiminnoista. Empiirinen tutkimus perustuu havaintoihin ja niiden perusteella tehtyihin päätelmiin. Empiirinen tutkimus tuottaa tietoa todellisuudesta. Tutkimuksella saada vastauksia esitettyyn tutkimusongelmaan. (Miettinen, 2016, s. 246–247.)

Empiirinen tutkimus voi olla joko kvantitatiivista (määrällistä) tai kvalitatiivista (laadullista). Kvantitatiivisesta tutkimuksesta käytetään nimitystä tilastollinen tutkimus. Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on selittää numeerisen tiedon avulla ratkaisu ongelmaan. Tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otantaa. (Heikkilä, 2014, s. 15.) Tyypillisenä aineistona kvantitatiivisessa tutkimuksessa on esimerkiksi tilastot ja rekisteriaineistot. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa taas pyritään selittämään tutkimuksen kohde ja kertomaan siitä jotakin uutta ja olennaista. Kvalitatiivinen tutkimus perustuu havainnointiin, haastatteluihin ja asiakirja-aineistoihin. Tutkimuksessa voidaan käyttää sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista menetelmää. Useamman menetelmän käyttämisellä tavoitellaan tutkimuksen luotettavuuden parantamista. (Nieminen ym., 2021, s. 10–11.)

Empiirisessä oikeudellisessa tutkimuksessa aineisto koostuu yksittäisten tapauksen tosiasioista sekä oikeuslähteistä. Lainopin tulkintasuositusten ja lainsäädännön käyttöön tietoa saadaan empiirisellä oikeustutkimisella. Lainopillisessa tutkimuksessa puhutaan oikeuslähteistä ja ne ovat ensisijainen kohde. Olennaista lainopillisessa tutkimuksessa on oikeuslähdeoppi, joka määrittelee oikeudellisen ratkaisun perusteen. (Nieminen ym., 2021, s. 10, s. 39.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään lukumääriin ja prosentteihin liittyviä kysymyksiä (Heikkilä, 2014, s. 15). Tutkimustulokset saadaan tekemällä konkreettisia havaintoja tutkimuskohteista. Tutkimus perustuu tiettyyn reaaliin ilmiöön ja tutkimuskohde valitaan tutkimuksen perusjoukoksi. (Miettinen, 2016, s. 254–255.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään ja aineiston tiedot kootaan havaintomatriisiin. Matriisi tehdään yleensä tilasto-ohjelmalla. Usein se kerätään esimerkiksi Exceliin ja siitä myöhemmin tarvittaessa toiseen ohjelmaan, jossa aineiston analysointi toteutetaan. Kaikki tarkasteluun valitut asiakirjat käydään läpi ja niistä kirjataan tarkasteluun valitut tiedot manuaalisesti valittuun havaintomatriisiin. (Nieminen ym., 2021, s. 236.)

Pääasiallisena menetelmänä tässä tutkimuksessa käytetään määrällistä tutkimusta. Tutkimuksessa sivutaan myös laadullista tutkimusta, koska useampaa menetelmää käyttäen parannetaan tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisella tarkastelulla saadaan myös mahdollisia kehitysehdotuksia ulosoton tietojärjestelmän pakollisiin valittaviin perusteluihin. Tutkimusta lähdettiin toteuttamaan ulosoton tietojärjestelmän avulla. Ulosoton tietojärjestelmään on tallennettu saapuneet ulosottovalitukset vuoden 2021 loppupuolelta saakka. Valitus on tallennettu velallisen tietoihin ja ulosoton järjestelmästä valituksen hakeminen tutkimusta varten suoritettiin perusperinnän vastuuvoutien perusteella. Tallennetuista tiedoista löytyy saapunut valitus, josta käy ilmi mistä on valitettu, voutin lausunto sekä käräjäoikeuden mahdollinen keskeytyspäättös sekä ratkaisu valitusasiassa. Valitusasialle tallennetaan käsittelijäksi kihlakunnanvouti, koska valitusasian lausuman antaminen kuuluu kihlakunnanvoudin toimivaltaan. Tutkimuksessa määriä tarkastellessa, nämä muutokset tullaan jakamaan vielä lajeittain tehdyn ulosottotoimenpiteen mukaan. Näitä ulosottotoimenpiteitä ovat toistuvaistulon ulosmittaus, rajoitus- vapaakuukausi ja lykkäyspäättös, veronpalautus sekä muun omaisuuden ulosmittaus eli perusperinnän kohdalla pankkitilin ja saatavan ulosmittaus. Nämä ovat niitä päätöksiä, joita ulosottotarkastaja pääasiallisesti tekee ulosoton asiakkaille.

Tulokset julkaistaan kokonaistuloksena, joista nähtävinä valitusten määrä ja lainvoimaisesti käsitellyt päätökset. Tulokset julkaistaan myös määrällisesti lajeittain siten, että mistä ulosottotarkastajan tekemästä päätöksestä on valitettu. Kuinka monta kappaletta oli ulosottovalituksia toistuvaistulon ulosmittauksesta, toistuvaistulon ulosmittauksen rajoituspäätöksestä, toistuvaistulon ulosmittauksen vapaakuukausipäätöksestä ja toistuvaistulon ulosmittauksen lykkäyspäätöksestä, veronpalautuksen ulosmittauksesta sekä muista ulosmittauksista. Tuloksiin laskettiin edellä mainituista päätöksistä prosentuaalinen ja kappalemääräinen osuus, kuinka paljon käräjäoikeudet ovat muuttaneet ulosottotarkastajien tekemiä päätöksiä. Julkaistavista tuloksista ei pysty yhdistämään päätöksiä keneenkään henkilöön ja kerätty materiaali tullaan hävittämään työn valmistuttua. Ulosoton tietojärjestelmästä tutkittavien velallisten anonyymisyys tullaan turvaamaan julkaistuissa tuloksissa.

Toinen yleinen muutoksenhakumuoto on itseoikaisu, mutta se on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle, mikäli se ei liity suoraan ulosottovalitukseen. Ulosottomiehen tulee oikaista tehty toimi tai päätös, mikäli se perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen tietoon tai väärän lain soveltamiseen. (UK 705/2007, 10 luku 1 §.) Oikeussuojakeino on myös täytäntöönpanoriitakanteen nostaminen, joka on myös rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

3.2 Aineiston hankkiminen

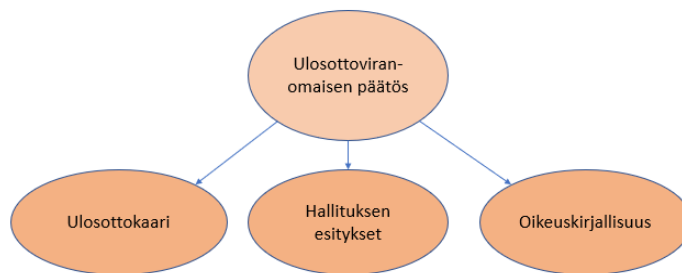
Tutkimusaineistoksi kutsutaan tutkimusta varten hankittua aineistoa. Aineisto voi olla primaarista eli tätä tutkimusta varten kerättyä tai sekundaarista eli johonkin muuhun tarkoitukseen kerättyä. Havainnointitiedot tutkimusaineistosta ovat vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessa tiedot voidaan ottaa muiden keräämistä tilastoista tai kerätä itse. (Heikkilä, 2014, s. 13, s.16.) Tässä työssä aineisto kerätään itse ja aineisto on tätä tutkimusta varten hankittu. Tuloksia raportoitaessa huolehditaan siitä, ettei tuloksia voi yhdistää keneenkään ja kenenkään yksityisyyttä ei loukata (Heikkilä, 2014, s. 29).

Oikeuslähde on juridisen päätöksenteon perusta viranomaisten toiminnassa. Oikeudellinen ratkaisutoimi ja oikeustiede perustuvat oikeuslähteiden asianmukaiseen käyttöön. Suomessa keskeisin oikeuslähde on laki. (Eduskunta, 2018.) Suomen perustuslain 731/1999 mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin (PL 731/1999, 2 § 3 mom.). Näin ollen tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tekemien päätösten on perustuttava lakiin. Lakeja ja niiden valmisteluasiakirjoja käytetään oikeuslähteinä ja nämä muodostavat oikeudellisen päätöksenteon perustan. (Nieminen ym., 2021, s. 65.)

Tärkeimpinä oikeuslähteinä tässä työssä ovat ulosottokaari ja hallituksen esitykset Eduskunnalle ulosottoviranomaisia, ulosottoasioiden muutoksenhakua sekä ulosottokaaren muuttamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Ulosottokaaren 4 luvussa säädetään ulosmittauksista ja ulosmittauksen

huojennuksista ja 11 luvussa muutoksenhausta ulosottomiehen menettelyyn. Molemmat edellä mainitut luvut ovat tärkeässä osassa muutoksenhaussa.

Kuviosta 1 ilmenee tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys, joka muodostuu lainsäädännöstä, hallituksen esityksistä sekä oikeuskirjallisuudesta. Näitä käytetään ulosottolaitoksessa päätöstä tehtäessä.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Teoriaosuudessa käsitellään perustäytäntöönpanossa tehtävien valituskelpoisten päätösten sisältöä ja mitä tulee ottaa huomioon päätöksiä tehtäessä. Kerrotaan, kuinka toimitetaan toistuvaistulon ulosmittaus ja mitä päätöstä tehtäessä tulee ottaa huomioon, millä perusteilla voi saada toistuvaistulon ulosmittauksen aloittamiseen lykkäystä ja millä perusteilla voi saada ulosmitattavan määrän rajoittamista sekä käydään läpi vapaakuukausien perusteet. Osa vapaakuukausipäätöksistä perustuu velallisen tekemään perusteltuun hakemukseen ja osa lain mukaan viranpuolesta myönnettäviin. Ulosottokaareissa on säädökset päätösten tekemisestä ja niiden perusteista ja nämä ulosottotarkastajan tekemät päätökset ovat valituskelpoisia. Ulosottotarkastajan tekemän päätöksen ratkaisun perusteella velallinen toimittaa ulosottovalituksen, mikäli katsoo valittamisen aiheelliseksi eli ei ole tyytyväinen tehdyn päätöksen lopputulokseen.

Tutkimusaineisto tähän opinnäytetyöhön kerätään itse ulosoton tietojärjestelmästä. Aineistoa tässä tutkimuksessa ovat lakiin perustuvat

ulosottotarkastajien tekemät päätökset ja niiden valitusasiakirjat sekä käräjäoikeuksien päätökset.

3.3 Rajaus

Ajanjakson rajaukseen vaikutti ulosottolaitoksessa toteutettu organisaatiouudistus 1.12.2020, jonka myötä perintä jaettiin perusperintään, laajaan perintään ja erityisperintään. Työn rajauksessa otettiin myös huomioon rajauksen perusteella saatava tutkimustulosten oikeellisuus perustäytäntöönpanon osalta. Ulosoton tietojärjestelmää päivitettäessä, ulosottovalitukset vietiin järjestelmään vuoden 2021 lopussa, joten vuosi 2022 oli tutkittavissa kokonaan ulosoton omasta tietojärjestelmästä ja myös kyseisenä vuonna tehdyt tutkittavat päätökset on tehty perusperinnässä.

Opinnäytetyö rajataan koskemaan vuoden 2022 vireille tulleita ja lainvoiman saaneita käräjäoikeuden päätöksiä valitusasioissa. Rajaus kohdistetaan vain perusperinnän ulosottotarkastajan tekemiin päätöksiin. Työn ulkopuolelle rajataan ulosottoylitarkastajien tekemät päätökset ja niihin kohdistuvat ulosottovalitukset. Rajaus katsotaan kattavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi vuoden 2020 rakenneuudistuksen ja materiaalin saatavuuden vuoksi ja yhden vuoden otanta katsotaan riittäväksi tuloksien suhteen.

3.4 Käsitteitä

Laissa käytetään sanaa ulosottomies, jolla tarkoitetaan valtakunnanvoutia, apulaisvaltakunnanvoutia, johtavaa kihlakunnanvoutia, kihlakunnanvoutia sekä heidän alaisinaan työskenteleviä ulosottoylitarkastajia ja ulosottotarkastajia. Kun tässä opinnäytetyössä puhutaan ulosottomiehestä, se tarkoittaa kihlakunnanvoutia tai ulosottotarkastajaa. (UK 705/2007, 1 luku 7 § 1 mom.)

Toistuvaistuloksi katsotaan palkka tai muu siihen rinnastettava tulo, joka maksetaan velalliselle säännöllisesti esimerkiksi kerran kuukaudessa tai kahden viikon välein. Näitä ovat palkan lisäksi eläke, ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, äitiysraha eli raskausraha ja sairauspäiväraha. (Ulosottolaitos, 2023, palkka ja toistuvaistulo.)

Perustäytäntöönpano (Peto) on ulosottorekisterin ja ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen rajapinnan avulla tai muutoin sähköisen menetelmin toimitettavaa rahamääräisten maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa tapauksissa, joissa velallisen ulosottoasioiden käsittely ei edellytä henkilökohtaista tapaamista. Velallisena perustäytäntöönpanossa on luonnollinen henkilö, ei elinkeinonharjoittaja. (UK 705/2007, 1 luku 2a §.) Perustäytäntöönpano on valtakunnallista ja valtaosa rahasaatavien perinnästä hoidetaan perustäytäntöönpanossa. (Oikeus, Ulosottolaitos, 2023.)

Laaja täytäntöönpano (Lato) on alueellista ja yksiköitä on viisi. Laajassa täytäntöönpanossa vastataan muun muassa omaisuuden myynnistä sekä muista vaativammista täytäntöönpanotehtävistä. (Oikeus, Ulosottolaitos, 2023.)

Erityistäytäntöönpano (Erto) on valtakunnallista ja erityistäytäntöönpanon yksikkö hoitaa paljon selvittelyä ja aikaa vaativia täytäntöönpanotehtäviä. Erityistäytäntöönpano osallistuu myös viranomaisyhteistyöhön (poliisi, verohallinto) sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan. (Oikeus, Ulosottolaitos, 2023.)

4 ULOSOTTO, PERUSTÄYTÄNTÖÖNPANO JA TEHTÄVÄT

4.1 Ulosotto

Ulosottolaitos on Suomen valtion erillisorganisaatio. Ulosotto on lainkäyttöä ja ulosottomenettelyä pidetään yhtenä maksukyvyttömyyden eli insolvenssioikeuden lajina. Ulosotto on puolueetonta toimintaa velkojan ja velallisen välillä eikä Ulosottolaitos edusta ulosottoasiassa muita viranomaisia. Keskeisin ulosottoa koskeva laki on ulosottokaari, joka säätelee velallisiin kohdistuvia toimenpiteitä. Ulosotto on keino laittaa täytäntöön laiminlyödyt siviilioikeudelliset ja yksityisoikeudelliset velvoitteet. Mikäli velkaa ei suoriteta vapaaehtoisesti velkojalle, velkojalla on oikeus laittaa saatava ulosottoperintään ja perinnästä huolehtiva laitos on nimeltään Ulosottolaitos. Saatavien perinnällä ulosottoitse varmistetaan laissa säädettyjen velkojen oikeuksien toteutuminen. (Linna ym., 2022, s. 1–3; Ulosottolaitos, 2022, Ulosoton tehtävät.)

Organisaatiouudistuksen myötä 1.12.2020 aiemman ulosottovirastot lakkasivat ja Ulosottolaitos aloitti toimintansa. Uudistuksessa perintä jakautuu kolmeen eri toimintayksikköön, perustäytäntöönpano, laaja täytäntöönpano sekä erityistäytäntöönpano. Valtaosa rahasaatavien perinnästä tapahtuu perustäytäntöönpanon yksikössä. Uudistuksen myötä myös henkilöstön virkanimikkeet muuttuivat. Aikaisempi kihlakunnanulosottomiehen virkanimike muuttui. Perustäytäntöönpanossa työskentelevät ulosottotarkastajat ja laajassa- sekä erityistäytäntöönpanossa ulosottoylitarkastajat. Perus- ja erityistäytäntöönpanon toiminta on valtakunnallista ja laajantäytäntöönpano alueellista siten, että laajan täytäntöönpanoyksikköjä toimii viidellä eri alueella. Velallisella on edelleen vastaava asioita hoitava ulosottotarkastaja tai ulosottoylitarkastaja. Tilanteiden muuttuessa vastuuhenkilö voi vaihtua. Velallisen vastuuhenkilö voi vaihtua kesken täytäntöönpanon, mikäli velallisen tilanteessa tapahtuu muutoksia tai perintään on tullut asia, jota ei voida hoitaa perustäytäntöönpanossa. Tietyissä tilanteissa velallinen siirtyy automaattisesti ulosoton tietojärjestelmän kautta perusperinnästä laajaan perintään, jolloin vaihtuu asiaa hoitava

ulosottotarkastaja. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi häätö ja turvaamistoimi. (Ulosottolaitos, 2022, Ulosottolaitoksen toimintayksiköt.)

4.2 Perustäytäntöönpano

Perustäytäntöönpano on yksi ulosoton toimintayksikkö ja siellä tapahtuu valtaosa rahasaatavien perinnästä. Perustäytäntöönpanossa suoritetaan massaluonteisten maksuvelvoitteiden summaarista täytäntöönpanoa ulosottorekisterin ja ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen käyttöyhteyden avulla, joten perustäytäntöönpano ei edellytä velallisen henkilökohtaista tapaamista. Perustäytäntöönpanossa voidaan ulosmitata tuloa ja sellaista omaisuutta, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi kuten pankkitilillä olevat varat, suorittaa väliaikais-toimi, toimittaa yksinkertainen ulosottoselvitys, antaa estetodistus tietyin edellytyksin, antaa velalliselle pyynnöstä maksuaikaa, rajoittaa tai lykätä ulosmittausta, keskeyttää ulosmittaus määrääjäksi myöntämällä velalliselle vapaa-kuukausia, vahvistaa palkanulosmittauksen sijaan tehty maksusuunnitelma sekä toimittaa palkan ulosmittaus velallisen ja velkojan keskinäisen kirjallisen maksusopimuksen perusteella. (Linna, 2019a, s. 228; Ulosottokaari 705/2007, 1 luku 2a §; Ulosottolaitos, 2022.)

Perustäytäntöönpanossa hoidetaan valtaosa ulosoton asiakkaista. Alla olevassa taulukossa 2 on Ulosottolaitoksen tilasto velallismääristä vuodelta 2022 täytäntöönpanoyksiköittäin (PETO = perustäytäntöönpano, Lato = laaja täytäntöönpano ja ERTO = erityistäytäntöönpano). Luonnollisia henkilöitä oli ulosoton asiakkaina yhteensä 517 427 joista 394 366 perustäytäntöönpanossa eli 76,2 prosenttia. Henkilö voi tulla uudestaan ulosoton asiakkaaksi useita kertoja vuoden sisällä ja velallinen on laskettu tilastoon vain kerran vuoden sisällä, riippumatta vireilletulojen ja vireilläolojen lukumääristä. (Oikeus, 2023, Ulosottolaitos, tilastot ja julkaisut, s. 25.)

Taulukko 2. Tilasto velallismääristä 2022 (Ulosottolaitos, 2023.)

Ulosottovelallisten lukumäärät täytäntöönpanoyksiköittäin, uusin tilastovuosi						
	Luonnolliset henkilöt lkm	Oikeushenkilöt lkm	Yhteensä	Luonnollisten henkilöiden osuus yksikössä	Oikeushenkilöiden osuus yksikössä	Yksikön osuus koko maan velallisista
PETO	394 366	53	394 419	100,0 %	0,0 %	69,2 %
LATO / Etelä-Suomi	39 563	22 900	62 463	63,3 %	36,7 %	11,0 %
LATO / Länsi-Suomi	24 142	8 850	32 992	73,2 %	26,8 %	5,8 %
LATO / Sisä-Suomi	23 261	8 794	32 055	72,6 %	27,4 %	5,6 %
LATO / Itä-Suomi	17 952	5 919	23 871	75,2 %	24,8 %	4,2 %
LATO / Pohjois-Suomi	11 439	4 453	15 892	72,0 %	28,0 %	2,8 %
LATO / Ahvenanmaa	2 599	263	2 862	90,8 %	9,2 %	0,5 %
LATO yhteensä	118 956	51 179	170 135	69,9 %	30,1 %	29,9 %
ERTO	4 105	954	5 059	81,1 %	18,9 %	0,9 %
Ulosottolaitos yhteensä	517 427	52 186	569 613	90,8 %	9,2 %	100,0 %
Hallinnollisesti Ahvenanmaa / Åland on osa Länsi-Suomen laajaa täytäntöönpanoa. Lisäksi Ahvenanmaalla hoidetaan sekä perus- että laajan täytäntöönpanon velallisia.						
Oikeushenkilövelallisten asiat hoidetaan laajassa ja erityistäytäntöönpanossa (vaikka joitakin tapauksia on kirjautunut tilastossa perustäytäntöönpanoon).						
Erityistäytäntöönpanon osalta tilastossa eri velallisten lukumäärästä merkittävän osan muodostaa pakotepäätöksiin liittyvät velalliset. ERTON tulostavoitteissa keskeiset velallisten lukumääriä kuvaavat luvut ovat selvitettyä otettua ja käsiteltyä velalliset (kts. KPL 3 Erityistäytäntöönpanon tilastoja)						

Ulosmittauksia vuonna 2022 suoritettiin lähes 1,1 miljoonaa kappaletta. Perustäytäntöönpanossa tehtiin toistuvaistulon eli palkan ja eläkkeen ulosmittauksia yhteensä 473 186 kappaletta, joka on n. 68 prosenttia kaikista ulosmittauksista. Alla olevassa taulukossa 3 on kuvattu ulosmittausten lajit ja määrät täytäntöönpanoyksiköittäin vuodelta 2022. (Oikeus, 2023, Ulosottolaitos, Tilastot ja julkaisut, s. 37.)

Taulukko 3. Ulosmittausten lukumäärät 2022 (Ulosottolaitos, 2023.)

Ulosmittausten lukumäärät täytäntöönpanoyksiköittäin, uusin tilastovuosi							
	Palkan ulosmittauksia	Eläkkeen ulosmittauksia	Elinkeino-tulon ulosmittauksia	Veron-palautusten ulosmittauksia	Muita ulosmittauksia	Ulosmittauksia yhteensä	Yksikön osuus ulosmittausten kokonaismäärästä
PETO	386 444	86 742	75	112 195	61 288	646 744	59,1 %
LATO / Etelä-Suomi	58 965	7 385	12 591	13 591	43 326	135 858	12,4 %
LATO / Länsi-Suomi	40 630	7 280	8 308	8 382	27 917	92 517	8,5 %
LATO / Sisä-Suomi	41 288	7 646	9 823	9 149	28 629	96 535	8,8 %
LATO / Itä-Suomi	25 139	6 358	6 813	6 711	22 919	67 940	6,2 %
LATO / Pohjois-Suomi	17 894	3 538	4 302	4 044	14 964	44 742	4,1 %
LATO / Ahvenanmaa	2 452	541	501	454	1 784	5 732	0,5 %
LATO yhteensä	186 368	32 748	42 338	42 331	139 539	443 324	40,5 %
ERTO	372	118	184	54	2 602	3 330	0,3 %
Ulosottolaitos yhteensä	573 184	119 608	42 597	154 580	203 429	1 093 398	100,0 %
Hallinnollisesti Ahvenanmaa / Åland on osa Länsi-Suomen laajaa täytäntöönpanoa. Lisäksi Ahvenanmaalla hoidetaan sekä perus- että laajan täytäntöönpanon velallisia.							

Seuraavissa luvuissa tullaan käymään läpi perustäytäntöönpanon valituskel-
poisien päätöksiä ja mitä niitä tehtäessä tulee ottaa huomioon.

4.2.1 Toistuvaistulon ulosmittaus

Perustäytäntöönpanon keskeisin tehtävä on toistuvaistulon eli palkan- tai eläkkeen ulosmittaus. Toistuvaistulo on tuloa, joka maksetaan velalliselle säännöllisesti esimerkiksi kuukausittain. Toistuvaistulon ulosmittauksen menettelystä säädetään ulosottokaaressa ja toistuvaistulo ulosmitataan ulosmittauspäätöksellä. Tuloa ulosmitataan vain se määrä, joka tarvitaan hakijan saatavan suorittamiseksi. (UK 705/2007, 4 luku 26 §.)

Palkalla tarkoitetaan palkkaa, palkkiota, luontaisetta sekä muuta etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Kokouspalkkio, luento- ja esitelmäpalkkio, hallintoelimen jäsenyydestä saatu palkkio, toimitusjohtajan palkkio, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostama palkka sekä luottamustoimesta saatu korvaus. Luontoisedut, jotka arvioidaan tuloverolaissa säädetyllä tavalla, katsotaan palkkatuloksi. (Ennakkoperintälaki 1118/1996, 13 §; UK 705/2007, 4 luku 2 §.)

Palkkaan rinnastettavia tuloja ovat palkan sijasta maksettava toimeentuloetus ja korvaus, joita ovat eläke, ammatilliton maksama työttömyyspäiväraha, sairauspäiväraha ja raskausraha eli entinen äitiyspäiväraha, joiden ulosmittaamista ei ole laissa kielletty (Linna, 2019b, s. 151; UK 705/2007, 4 luku 2 §). Eläketuloissa on olemassa ulosmittauskiellon alaisia eläkkeitä. Kansaneläkelain 568/2007 mukainen eläke on ulosmittauskiellonalaista, eikä siihen saa kohdistaa ulosmittausta kuin ainoastaan lapselle maksettavan elatusavun tai siihen rinnastettavan vahingonkorvauksen perimiseksi. (KEL 568/2007, 111 §; Linna ym., 2015, s. 59–60.) Ulosmittauskiellon alaiset tulot tulee huomioida tulopohjassa muuna tulona. Näitä ovat mm. vanhuuseläkkeet, takuueläke, leskeneläke ja kuntoutusetuus. Tulopohjassa ei huomioida ulosottokaaressa säädettyjä ulosmittauskiellon alaisia määrätarkoitukseen myönnettyjä sosiaalivastuuja. Näitä ovat avustukset tai kustannusten korvaukset, jotka on myönnetty tiettyyn tarkoitukseen sosiaali- tai eläkelainsäädännön nojalla esimerkiksi asumistuki, elatustuki, lapsilisä ja toimeentulotuki. (Linna ym., 2015, s. 59–60; Linna, 2019b, s. 153; UK 705/2007, 4 luku 19 § 1 mom., 45 § 1 mom.)

Ulosottotarkastaja tekee päätöksen ulosmittauksesta ulosoton tietojärjestelmässä. Toistuvaistulon ulosmittauksesta annetaan velalliselle ennakkoilmoitus, josta käy ilmi varsinainen ulosmittauspäivä ja ulosmittaukseen vaikuttavat tulot. Ennakkoilmoitusta toistuvaistulon ulosmittauksessa ei tarvitse antaa, mikäli velallinen on ulosmittaustilaisuudessa läsnä tai velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ennakkoilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ennakkoilmoituksessa mainitaan kaikki tulot, jotka vaikuttavat ulosmittauksella toimitettavan pidätyksen määrään sekä ilmoitetaan mahdollisuudesta ja keinosta estää tuleva ulosmittaus. Myös ulosmittauskiellon alaiset tulot kuten opintoraha huomioidaan laskettaessa ulosottopidätyksen määrää, tällöin ulosmitattava kertymä säännöllisesti maksettavasta tulosta on isompi. (Linna ym., 2015, s. 59–60; Linna, 2019b, s. 152–153; UK 705/2007, 4 luku 45 §; Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 284/2020, 8§.)

Tulopohjasta eli kokonaistulosta jätetään ulosmittaamatta velallisen suojaosuus. Suojaosuus on määrä, joka on aina jätettävä toistuvaistulon ulosmittauksessa velallisen itsensä ja hänen perheen toimeentulon turvaamiseksi. Suojaosuuden laskemisessa ei oteta huomioon todellisia kustannuksia, vaan suojaosuuden laskenta suoritetaan henkilömäärän mukaan kaavamaisesti. Laskennassa otetaan huomioon velallisen itsensä lisäksi hänen elatuksensa varassa oleva puoliso sekä velallisen tai hänen puolisonsa alle 18-vuotias lapsi. Henkilö on elatuksen varassa, jos hänen tulonsa eivät ylitä velallisen itsensä osalta huomioitavaa suojaosuutta. Muualla asuvaa lasta ei oteta suojaosuuden laskennassa huomioon, vaikka tästä velallinen maksaisi lapsesta elatusapua. (Koulu ym., 2004, Ulosotto-oikeus, Omaisuuden ulosmittaaminen.) Tällä hetkellä (2023) suojaosuus velallisen itsensä osalta on 30,75 euroa ja hänen elatuksensa varassa olevan puolison tai oman lapsen tai puolison lapsen osalta 8,99 euroa päivää kohden. Kuukaudessa huomioidaan suojaosuutena 30 päivää. Suojaosuutta tarkastellaan vuosittain oikeusministeriön asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset palkan määrään perustuvasta progressiivisesta asteikosta, jonka mukaan suojaosuus lasketaan (UK 705/2007, 4 luku 48–49 §.)

Opinnäytetyöhön kerätyn aineiston perusteella valitusasiakirjoista nousi esiin seuraavia huomioita liittyen toistuvaistulon ulosmittaukseen. Toistuvaistulon ulosmittauksista tulee useita ulosottovalituksia. Jossain tapauksissa velallinen valittaa jo toistuvaistulon ulosmittauksen ennakkoilmoituksen saatuaan, joka ei ole valituskelpoinen päätös. Toistuvaistulon varsinainen ulosmittauspäätös on valituskelpoinen ja sen liitteenä on valitusosoitus. Valitukselle toistuvaistulon ulosmittauksesta ei ole määräaikaa (UK 705/2007, 11 luku 5 § 2 mom.). Valituksen määräajasta kerrotaan tarkemmin tässä opinnäytetyössä muutoksenhaku koskevassa luvussa viisi, Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn.

Tutkimuksen ollessa määrällinen, pääasiassa tutkittiin valitusten määriä ja niiden ratkaisuja. Laadullista puolta eli valitusten sisältöä tarkasteltiin, jotta tulevaisuudessa voidaan tarvittaessa kiinnittää enemmän huomiota tehtyjen päätösten sisältöihin ja mahdollisia kehitysehdotuksia järjestelmän toimittajalle. Toistuvaistulon ulosmittauksissa valitukset koskivat tulopohjaan merkittyä muun tulon määrää, suojaosuuden määrää ja yleisesti velallisen itsensä käyttöön jäävää rahamäärää ulosmittauksen jälkeen. Valituksissa velalliset toteavat myös, ettei Kelan maksamia ulosmittauskiellon alaisia eläkkeitä tai muita etuuksia saisi huomioida tulopohjassa. Yhtenä valituksen aiheena on velallisen kanssa samassa taloudessa asuvat täysi-ikäiset lapset sekä alaikäiset lapset, jotka eivät asu samassa taloudessa ja heitä ei huomioida ulosmittauksen suojaosuudessa.

4.2.2 Ulosmittauksen lykkäys-, rajoitus ja vapaakuukausi

Säännönmukaiseen ulosmittauksen määrään voidaan tehdä helpotuksia velalliskohtaisesti. Helpotukset perustuvat ulosottokaaren säännöksiin, eivät vapaaseen harkintaan. Velalliskohtaisia helpotuksia on kolmenlaisia: 1) ulosmittauksen lykkäys, 2) ulosmitattavan määrän alentaminen 3) vapaakuukausi. Lykkäystä myönnetään ulosottokaarella säädetyn perusteiden työllistymisen jälkeen ja ulosmitattavaa määrää voidaan alentaa heikon maksukyvyn

perusteella. Vapaakuukausia myönnetään viranpuolesta, että harkinnanvaraisesti. (Linna, 2019b, s. 158; UK 705/2007, 4 luku 51–52 §.)

Pitkään työttömänä ollut velallinen voi hakea lykkäystä ulosmittauksen aloittamiseen. Lykkäyksen tarkoituksena on aktivoida velallinen työllistymään. Lykkäyksen saaminen on velallisen oikeus, ei harkinnanvarainen helpotus. Lykkäystä ulosmittauksen aloittamiseen voidaan myöntää, jos velallinen on saanut työsuhteen alkaessa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työttömyysetuutta vähintään 258 päivältä. Hallituksen esityksessä tällä tarkoitetaan vuoden kestänyttä työttömyysaikaa. Tulorajaulosmittauksessa palkan ulosmittausta on lykkättävä velallisen pyynnöstä. Lykkäys saa kestää puolet työsuhteen kestosta kuitenkin enintään kuusi kuukautta ja lykkäyksen kesto lasketaan työsuhteen alkamisesta. Lykkäys voidaan jättää antamatta, mikäli velalliselle on myönnetty aikaisemmin lykkäys tai lykkäys vaarantaisi olennaisesti velkojan maksunsaantioikeuden. Mikäli edellä mainitut edellytykset lykkäykselle eivät täyty eli velallinen on ollut työttömänä alle vuoden tai ulosmittauksella kertyisi yli tulorajan, voidaan lykkäystä myöntää harkinnanvaraisesti painavista syistä. Harkinnanvarainen lykkäys voi kestää enintään neljä kuukautta työsuhteen alkamisesta. Mikäli velallisella on ulosottoperinnässä elatusapusaatava, lykkäys on mahdollista myöntää painavasta syystä. (HE 150/2017, s. 9–10; Linna, 2019b, s. 159–160; UK 705/2007, 4 luku 51 a §.)

Suurimmalla osalla ulosoton asiakkailla on heikentynyt maksukyky. Maksukyvyyttömyys huomioidaan suojaosuudessa sekä säännönmukaisesta tulosta ulosmitattavassa määrässä. Jos velallisen maksukyky on kuitenkin olennaisesti heikentynyt sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun tai muun erityisen syyn vuoksi, toistuvaistulosta ulosmitataan toistaiseksi tai määrättynä aikana säännönmukaista pienempi määrä. Määrä vastaa sitä määrää, jolla maksukyky on heikentynyt. Tällöin ulosottotarkastaja tekee ulosoton tietojärjestelmässä velallisen ulosmittaukseen rajoituspäätöksen, joka on voimassa päätöksessä määritellyn ajan. Päätöksessä rajataan velalliselle jätettäväksi tietty määrä enemmän normaalin suojaosuuden lisäksi. Esimerkiksi suuret lääkekulut ovat peruste ulosmittauksen rajoittamiselle samoin velallisen ulosoton ulkopuolella lapselle suoritettava elatusapu. (Koulu ym., 2004,

Ulosotto-oikeus, Omaisuuden ulosmittaaminen; Linna, 2019b, s. 160–161; UK 705/2007, 4 luku 51 §.)

Velallisella on mahdollista saada pitkäkestoisen ulosoton lieventämiseksi vapaakuukausia. Vapaakuukauden aikana ei tehdä ulosottopidätystä lainkaan. Ulosottokaarella on säädöksiä vapaakuukausien myöntämisistä. Vapaakuukausia voidaan myöntää sen jälkeen, kun ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden ja ulosmittaus on tulorajaulosmittaus eli tulot ovat enintään kaksi kertaa suojaosuuden suuruiset. Perusteita vapaakuukausien myöntämiselle voivat olla esimerkiksi välttämättömät asumis- ja elinkustannukset, jotka ovat ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat tai keskeyttämiseen on erityinen syy. Ulosmittauksen voimassaolo laskeaan ulosmittauksen alkamisesta vuosi eteenpäin. Lyhyet katkokset ulosmittauksessa eivät katkaise määräaikaa eikä velallinen menetä vapaakuukausioikeutta. Velallisen tulee itse hakea vapaakuukautta erityisillä syillä, joita voivat olla esimerkiksi velalliselle tai perheelleen tarpeellinen kertahankinta esimerkiksi silmälasit tai pesukone. Hakemuksessa velallisen on mainittava perustelut vapaakuukausille, perusteena pelkkä erityinen syy ei riitä. (Koulu ym., Ulosotto-oikeus, Omaisuuden ulosmittaaminen; Linna, 2019b, s.161–162; UK 705/2007, 4 luku 52 §.)

Tulorajaulosmittauksen piirissä olevalle velalliselle on annettava viranpuolesta vuosittain kolme vapaakuukautta ilman pyyntöä. Velalliselle, jonka palkan ulosmittaus toimitettu jättämällä ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa, on annettava yksi vapaakuukausi ilman pyyntöä. Molemmissa tapauksissa voidaan myöntää velallisen pyynnöstä myös harkinnanvarainen vapaakuukausi, mikäli välttämättömät asumis- tai elinkustannukset ovat ulosmittauksen jälkeen jäävään määrään nähden korkeat tai jos vapaakuukauteen on erityinen syy. Tulorajaulosmittauksen piirissä oleva voi saada yhteensä neljä ja velallinen, jonka palkan ulosmittaus on toimitettu muuna kuin tulorajaulosmittauksena, yhteensä enintään kolme vapaakuukautta vuoden aikana. Velkojan suostumuksella vapaakuukausia voidaan kuitenkin hakemuksen raukeamatta antaa enintään kuusi vuosittain. Erityisellä syyllä vapaakuukautta hakiessa velallinen ei voi kuitenkaan saada samalla perusteella kahdenkertaista huojennusta eli

rajoitusta ja vapaakuukautta. (Koulu ym. Ulosotto-oikeus, Omaisuuden ulosmittaaminen; Linna, 2019b, s. 161–162; UK 705/2007, 4 luku 53 §.) Juoksevan tai erääntyneen elatusavun taikka elatusavun ja muun saatavan perimiseksi toimitetaan palkanulosmittaus, vapaakuukausia voidaan velalliselle antaa vain painavasta syystä (UK 705/2007, 4 luku 54 §).

Työhön kootun aineiston valitusasiakirjoista käy ilmi, että lykkäys-, vapaakuukausi- ja rajoituspäätösten valitukset ovat melko kirjavia. Velalliset eivät aina tiedosta, milloin tulisi hakea lykkäystä ja milloin vapaakuukautta ja mitä perusteluita näissä edellytetään. Velallinen on voinut hakea lykkäystä, vaikka tarkoittaa vapaakuukautta. Jos hakemus ulosmittauksen lykkäämisestä on hylätty ja kehoitettu toimittamaan uusi hakemus vapaakuukaudesta, on hylätystä lykkäyspäätöksestä saatettu valittaa. Myös yleinen valituksen alainen päätös on hylätty vapaakuukausipäätös. Usein esiintyviä perusteluita hylätyissä vapaakuukausihakemuksissa ovat yleisluontoiset kesäloma tai joulukuukausi, jotka eivät ole laissa säädettyjä erityisiä syitä. Myös ajoneuvon korjauskustannusten ja työmatkakustannusten perusteella haetaan vapaakuukausia. Näiden osalta tulee esiin tilanteita, ettei velallinen omista eikä ole haltijana ajoneuvossa, jolloin edellytykset myöntämiselle eivät täyty. Työmatkakustannuksissa työmatkan pituus ei välttämättä ole tavanomaista pidempi, matkanpituus saattaa olla vain muutamia kilometrejä eli työssäkäyntialueen rajoissa ja käytössä on toimiva julkinen liikenne.

Kuluvana ja edellisvuonna 2022 tuli runsaasti rajoitus- ja vapaakuukausihakemuksia välttämättömien asumiskustannusten ja yleisen hintatason nousun vuoksi, kuten sähkö, elintarvikkeet ja polttoaine. Näistä huolimatta kaikille velallisille ei kuitenkaan näillä perusteilla voitu myöntää vapaakuukautta tai rajoitusta, koska kustannukset suhteessa velallisen tulotasoon eivät olleet tavanomaista korkeammat niin, että velallinen maksukyky olisi olennaisesti heikentynyt.

4.2.3 Saatavan ulosmittaus

Saatavan ulosmittauksella tarkoitetaan velallisella olevaa saamisoikeutta. Yleisin saatavan ulosmittaus on velallisen pankkitilillä olevat tilivarat sekä veronpalautus. Saatavia ovat myös julkinen tuki ja vakuutuskorvaus. Nämä voidaan ulosmitata jo siinä vaiheessa, kun velallinen on niitä hakenut. Tulee pysyä riittävästi yksilöimään ulosmitattava saatava ulosmittauspäätökseen. Saatavan ulosmittausta on myös velallisen omalta velalliselta olevan saamisoikeuden ulosmittaaminen. Eli velallinen on myös hakijan ominaisuudessa ulosotossa. (Linna, 2019b, s. 127, s. 167–168; UK 705/2007, 4 luku 8 § 2. mom.) Jos pankkitilillä olevat varat ovat peräisin toistuvaistulosta (palkasta, eläkkeestä, työttömyyspäivärahasta), voidaan varat ulosmitata palkkaa vastaavalta määrältä siltä osin, kun maksukautta on jäljellä. Mikäli tilillä olevat varat ovat peräisin ulosmittauskiellon alaisesta tulosta, ne jäävät ulosmittauksen ulkopuolelle jäljellä olevaa maksukautta vastaavaksi ajaksi. Velalliselle on jätettävä tilille erottamisetüsäännösten perusteella velallisen suojaosuus puolitoistakertaisena. (Linna, 2019b, s. 133–135; UK 705/2007, 4 luku 21 § kohta 6.)

Saatavan tai muun oikeuden ulosmittaus astuu voimaan suoritusvelvolliseen nähden silloin, kun hän on saanut tiedoksi kirjallisen maksukiellon ja maksukieltoa tulee noudattaa heti. Velalliseen nähden saatavan ulosmittaus tulee voimaan ulosmittauspäätöksellä ja velallinen ei saa tämän jälkeen enää määrätä saatavasta eikä siirtää sitä toisen nimiin. (Linna, 2019b, s. 167; UK 705/2007, 4 luku 27 §.)

Valitusasiakirjoista ilmeni, että valitukset saatavan ulosmittauksista liittyivät pankkitilin ja veronpalautuksen ulosmittauksiin. Tulee esiin väitteitä, ettei pankkitilillä olevat varat ole velallisen vaan sivullisen. Tällöin tulee toimittaa esiin tuodulle sivulliselle jäljennös ulosmittauspöytäkirjasta valitusosoituksineen, koska sivullisella on silloin valitusoikeus varoihin, jotka väitteen perusteella kuuluisivat hänelle. Velalliset, joilla toistuvaistulon ulosmittaus voimassa, katsovat ettei veronpalautusta saisi ulosmitata, koska se ei ole palkkaa. Samoin mikäli velalliselle on myönnetty vapaakuukausi toistuvaistulon

ulosmittauksesta kuukaudelle, jolloin veronpalautus maksetaan, velallinen olettaa vapaakuukauden koskevan myös veronpalautusta.

Vapaakuukausi säännös on vain toistuvaistulolle ja toistuvaistulon ulosmittauksen sijaan tehdyille maksusuunnitelmalle, ei saatavalle, jota veronpalautus on (UK 705/2007, 4 luku 52 §, 59 §).

5 MUUTOKSENHAKU ULOSOTTOMIEHEN MENETTELYYN

5.1 Muutoksenhaku

Oikeusjärjestyksemme peruseriaatteisiin kuuluu oikeus hakea muutosta, mikä on turvattu Suomen perustuslain 21 §:ssä. Ulosoton muutoksenhaku eli selkokielellä ulosottovalitus on ulosoton asianosaisen oikeussuojakeino. Muutoksenhausta ulosottotarkastajan menettelyyn säädetään ulosottokaaren 11 luvussa. Ulosottovalituksella haetaan käräjäoikeudelta muutosta ulosottotarkastajan ratkaisuun. Ulosottovalituksen voi tehdä velallinen, velkoja tai muu henkilö, jonka oikeutta ulosmittaus tai ulosottomiehenpäättös koskee. (Oikeus, tuomioistuimet, 2020). Ulosottomenettely on summaarista ja ensiasteen lainkäyttöä ja mikäli muutosta ulosottotarkastajan tekemiin toimiin ei haeta, ne jäävät lainvoimaisiksi (Linna, 2018, s. 255). Ulosottovalitus on erityinen oikeussuoja, jolle ei löydy vastinetta oikeusjärjestelmästä. Ulosottovalitukset eivät ole varsinaisia riita-asioita, vaan ulosottovalituksella haetaan muutosta ulosottotarkastajan tekemään valituskelpoiseen täytäntöönpanotoimeen tai toimitukseen. Ulosottovalitusasiat eivät ole suoraan luokiteltavissa muihin käsiteltäviin asiaryhmiin käräjäoikeudessa. Ulosottovalitusprosessi on erityisprosessi ja siihen sovelletaan soveltuvien osien oikeudenkäymiskaaren hakemusasioihin tarkoitettuja säännöksiä. (Linna, 2018, s. 343; Linna 2019b, s. 284; Wahlbeck, 2022, s. 73–76.) Ulosottovalitusasiat eivät tule vireille riita-asian tapaan eikä hakemusasiana oikeudenkäymiskaaren 4/1734 mukaan. Käräjäoikeuteen

käsiteltäväksi ulosottovalitus saapuu ulosottoviranomaisen kautta. (Linna, 2019a, s. 247; Linna, 2019b, s. 282–283.)

Muita keinoja hakea muutosta on itseoikaisu ja täytäntöönpanoriitakanne. Ulosottomiehen tulee itseoikaista tehty toimi tai päätös, jos se perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärän lain soveltamiseen. Oikaisu on tehtävä viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen. (Koulu ym., 2004, Muutoksenhaku ulosotossa; Linna, 2019b, s. 270–271; UK 705/2007, 10 luku 1 §, 6 §.) Tässä tutkimuksessa emme perehdy itseoikaisuihin eikä täytäntöönpanoriitakanteisiin tarkemmin, vaan keskitymme ulosottovalituksiin.

Ulosottovalitus luokitellaan välittömäksi sekä jälkikäteiseksi oikeussuojakeinoksi. Välitön oikeussuojakeino sen perusteella, että tuomioistuin voi välittömästi muuttaa ulosottotarkastajan tekemää tointa tai päätöstä. Jälkikäteinen sen perusteella, että toimi tai päätös on jo tehty ja muutoksenhaulla haetaan siihen muutosta. Valitus, joka koskee vielä tekemätöntä tointa tai päätöstä, enakoiva valitus, ei voida tutkia puuttuvan intressin takia. (Linna, 2018, s. 258–259.)

Yleisesti ulosmittaus tehdään niin sanottuna toimistoulosmittauksena eli ulosottotarkastajan toimipaikassa. Perusperinnässä toiminta on valtakunnallista näin ollen velallinen ja ulosottotarkastaja eivät välttämättä ole saman tuomipiirin alueella. Hallituksen esityksessä HE 71/2018 on otettu kantaa toimivaltaisen tuomioistuimen määräytymiseen. Pääsääntönä esityksen mukaan ulosottovalitusasia käsiteltäisiin luonnollisen henkilön kohdalla kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan mukaan. (HE 71/2018, s. 23.) Aikaisemmin muutosta haettiin siltä käräjäoikeudelta, jonka piirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Organisaatiouudistuksen myötä, hallituksen esityksessä esitettiin lakia muutettavaksi niin, että ulosottovalitus käsitellään velallisen lähimmässä käräjäoikeudessa. Muuttaminen oli tarpeellista, koska perusperintä on valtakunnallista ja muuten asian käsittely olisi valikoitunut sattumanvaraisesti ulosottotarkastajan mukaan. Mahdollisesti asiaa käsittelevä käräjäoikeus edellisen voimassa olleen lain mukaan olisi saattanut sijaita kaukana velallisesta. Lakimuutoksen

myötä muutosta tulee hakea siitä käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä velallisella on vakituinen asuinpaikka. Mikäli velallisen asuinpaikan tuomiopiirissä ei ole valituksia käsittelevää käräjäoikeutta, muutosta haetaan siitä käräjäoikeudesta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. (HE 71/2018, s. 59–60; Linna, 2019b, s. 278; UK 705/2007, 11 luku 2a §) Ulosottovalituksia käsitellään yhdeksässä käräjäoikeudessa, joita ovat Ahvenanmaa, Helsinki, Länsi-Uudenmaa, Oulu, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Päijät-Häme ja Varsinais-Suomi. (Linna, 2019a, s. 247; UK 705/2007, 11 luku 2 §.)

Ulosmittaustoimituksessa läsnä oleville on ilmoitettava, saako tehtyyn päätökseen tai toimeen hakea muutosta valittamalla ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Ulosottotarkastajan tulee ilmoittaa velalliselle tai sivulliselle, saadaanko tehtyyn täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen hakea muutosta valittamalla. Mikäli tehtyyn toimeen tai päätökseen saa hakea muutosta, päätökseen liitetään valitusosoitus. Mikäli päätökseen tai toimeen ei ole mahdollista hakea muutosta, tästä on ilmoitettava velalliselle tai sivulliselle. (HE 106/1995, s. 105; UK 705/2007, 11 luku 13 §.) Velallisen vapaaehtoiseen maksusuoritukseen ulosottolaitokselle ei saa hakea muutosta. Mikäli velallinen tai sivullinen ilmoittaa, että tähän tehtyyn suoritukseen jostain syystä halutaan hakea muutosta, tulee maksulle tehdä valituskelpoinen ulosmittauspäätös. (UK 705/2007, 3 luku 28 §.) Ulosottovalituksen tekeminen ei edellytä erillistä ilmoitusta tyytymättömyydestä tai että tulisi vaatia itseoikaisua. Ulosottovalituksen voi tehdä suoraan tehdystä toimesta tai päätöksestä. (Linna, 2019b, s. 279.)

Muutoksenhakuoikeus on sillä, jota tehty toimi tai ulosottotarkastajan päätös koskee. Valittajana voi olla myös sivullinen, jota päätös koskee. Vakiintuneen käytännön mukaan velallinen ei saa hakea muutosta sivullisen puolesta eikä sivullinen velallisen. (HE 106/1995, s. 92; Linna, 2019a, s. 247; Linna, 2019b, s. 276; UK 705/2007, 11 luku, 1 §.) Käräjäoikeuden tehtävänä ei ole käsitellä asiaa ulosottotarkastajan asemassa eli tehdä tarvittavia toimia tai päätöksiä, vaan käräjäoikeuden tehtävänä on käsitellä ja tutkia, onko tehty valituksenalainen toimi lainmukainen. Käräjäoikeus voi kuitenkin tutkia päätöksen oikeellisuuden valituksessa ja vastauksessa ilmoitettuja seikkoja laajemmin. (Linna, 2018, s. 296; UK 705/2007, 11 luku 16 § 1 mom.; Wahlbeck, 2022, s. 74.)

5.2 Muutoksenhakukielto

Pääsääntönä on laaja muutoksenhakuoikeus eli periaatteessa lähes kaikkiin ulosottotarkastajan tekemiin toimiin ja päätöksiin, jotka vaikuttavat jonkun asianosaisen oikeuksiin tai velvollisuuksiin, saa hakea muutosta. (Linna, 2018 s. 259; Linna, 2019a, 247; Linna, 2019b, s. 274–275.) Selviä poikkeuksia, joihin ei ole muutoksenhakuoikeutta, on väliaikaistoimi tai ulosottotarkastajan ennen ulosmittauksen suorittamista tekemä päätös väitteen takia. Muutosta tulee hakea siitä toimesta, jota väite koskee. Käytännöllisiin ja valmisteleviin toimiin ei saa erikseen hakea muutosta. (UK 705/2007, 3 luku 19 § 3 mom., 30 luku 2 mom.)

Ulosottokaaren säädetään myös muista muutoksenhakukielloista. Näitä kaikkia toimia ei suoriteta perusperinnässä. Jokaiselle velalliselle määräytyy vastaava ulosottotarkastaja ja tähän määräytymiseen ei voi hakea erikseen muutosta. Velalliselle voidaan pyynnöstä antaa maksuaikaa kolme kuukautta maksukehotuksen määräpäivästä laskettuna. Maksuaikaa koskeva päätös ei ole muutoksenhakukelpoinen. Velallisen toimittamaan itseoikaisupyyntöön tehty hylkäävä päätös ei ole valituskelpoinen. Oikaisupäätös, joka koskee asia- tai kirjoitusvirhettä, on puolestaan valituskelpoinen. Velallinen voi hakea valituksessaan täytäntöönpanon keskeytystä, mutta ulosottomiehen ratkaisuun keskeytyksen osalta ei saa hakea muutosta. Lopullisen tilityksen jälkeen voidaan valittaa vain tilityksessä olevasta virheestä. (Linna, 2018, s. 263; Linna, 2019b, s. 278; UK 705/2007, 3 luku 15a §; UK 705/2007, 4 luku 6 §; UK 705/2007, 10 luku 4 §, 25 §; UK 705/2007, 11 luku 1 §.)

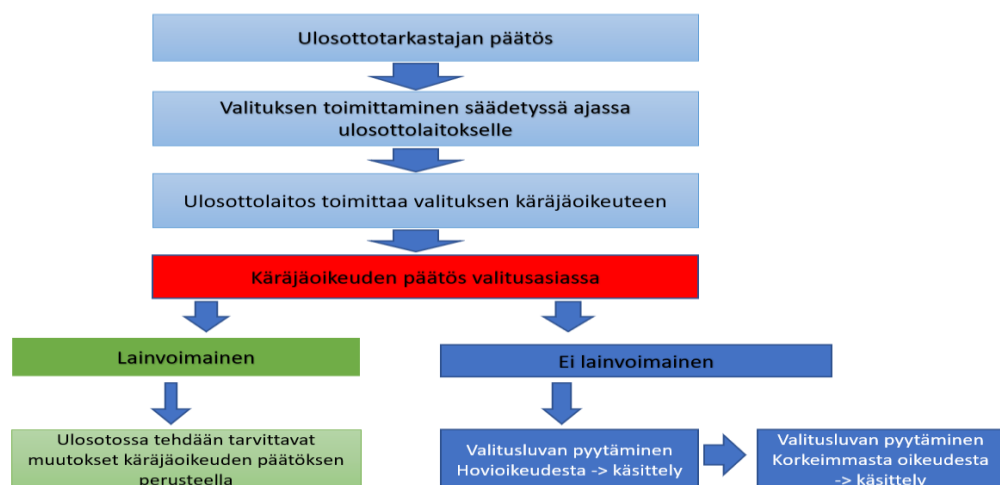
5.3 Muutoksenhaun kulku

Aikaisemmin, ennen lakiuudistusta (1996), valitusasian ensimmäinen muutoksenhakuinstanssi oli lääninhallitus tai maistraatti ja maistraattien lakkauttamisen jälkeen 1993 pelkästään lääninhallitus. Nykyisen lain mukaan muutoksenhakureitti ulosottovalitusasioissa on käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus. Ensimmäisenä asteena ulosottotarkastajan tekemään menettelyyn

haetaan muutosta kärjäoikeudelta valittamalla ulosottotarkastajan päätöksestä tai toimesta. (Linna, 2018, s. 296–297; Wahlbeck, 2022, s. 77.)

Valitus on toimitettava Ulosottolaitokselle säädetyn määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä (UK 705/2007, 11 luku 3 §). Mikäli valitus toimitetaan kärjäoikeuteen ulosottolaitoksen sijaan, katsotaan se tulleen oikein vireille. Kärjäoikeuden on toimitettava valitusasiakirjat viipymättä ulosottolaitokselle. Valitus voi olla paperisena tai sähköisenä esim. sähköpostilla. Mikäli valituksen toimittaa paperisena, sen voi toimittaa lähimpään ulosottoviraston toimipaikkaan. Valituksen toimittamisen perille tulo on lähettäjän vastuulla. Valitus osoitetaan kuitenkin kärjäoikeudelle, vaikka toimituspaikka on Ulosottolaitos. Kun valitus toimitetaan Ulosottolaitokselle, on mahdollista korjata selkeät virheet itseoikaisulla. (Linna, 2019b, s. 279.) Ulosottolaitokselle saapunut valituskirjelmä liitteineen on toimitettava viipymättä kärjäoikeuteen. Samalla on kärjäoikeudelle annettava selvitys valituksen saapumisesta määräajassa. Jos valituskirjelmä on toimitettu kärjäoikeuteen velallisen toimesta, kärjäoikeuden on toimitettava se viipymättä päätöksen tehneelle ulosottotarkastajalle. (UK 705/2007, 11 luku 4 §.)

Alla kuviossa 2 olen kuvannut valituksen kulun pääpiirteittäin päätöksen teosta kärjäoikeuteen ja mahdollisesti hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen.

Kuvio 2. Kaavio valituksen kulusta

Ensimmäinen muutoksenhakuaste ulosottovalitusasiassa on käräjäoikeus. Käräjäoikeuden päätöksestä voidaan valittaa hovioikeuteen ja vielä tarvittaessa hovioikeuden päätökseen voidaan hakea muutosta kolmannelta oikeusasteesta, korkeimmasta oikeudesta.

5.4 Valituksen toimittamisen määräaika ja vireilletulo

5.4.1 Määräaika

Määräaika valituksen tekemiselle lasketaan asianomaiselle päivästä, jona toimitus pidettiin tai päätös tehtiin, jos siitä on etukäteen ilmoitettu tai asianomainen on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika lasketaan siitä päivästä, jona asianomainen on saanut tiedon toimesta tai päätöksestä. Valituksen määräaika saattaa alkaa ja päättyä eri aikoina. (Linna, 2019b, s. 280–281; UK 705/2007, 11 luku 6 §.) Sivullisella on myös ulosmittaukseen valitusoikeus, mikäli ulosmittaus koskee sivullisen oikeutta ja sivullisen valitus-aika alkaa siitä, kun hän saa tiedon ulosmittauksesta. Tieto annetaan jälki-ilmoituksella. (Linna, 2019b, s. 281.)

Laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa säädetään, kuinka päätös voidaan antaa sähköisesti tiedoksi. Asiakirja, joka ei vaadi todisteellista tiedoksiantoa, voidaan antaa asianosaisen suostumuksella tiedoksi sähköisenä viestinä. Sähköisesti annettu päätös katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä. (Asiointilaki 13/2003, 19 §.)

Määräaika valituksen tekemiselle on kolme viikkoa, jos velalliselle on ilmoitettu etukäteen toimituksesta tai päätöksestä tai jos velallinen oli läsnä toimituksessa. Näissä tapauksissa puhutaan kiinteästä valitusajasta. Muussa tapauksessa valituksen määräaika lasketaan siitä päivästä, jolloin asianosainen on saanut tiedon toimesta tai päätöksestä. Näissä muissa tapauksissa päätöksen postitse velalliselle toimittamiselle lasketaan viikon toimitusaika. Päätökselle tulee näin ollen neljän viikon valitus-aika (1+3) päätöksen tekemisestä. Muutosta voimassa olevaan maksukieltoon, toistuvaistulon ulosmittaus, saadaan

hakea ilman määräaikaa. Kuitenkin jokaisen toistuvaistulon ulosmittauksella kertyneen erän osalta muutosta saadaan hakea tässä mainitussa kolmen viikon määräajassa. Toistuvaistulossa ulosmittaus astuu voimaan kunkin pidätetyn erän osalta silloin, kun maksu tilitetty palkanmaksajalta ulosottolaitokselle. Muussa tapauksessa valituksen määräaika lasketaan siitä päivästä, jolloin asianomainen on saanut tiedon toimesta tai päätöksestä. (HE 83/2006, s. 71–72; Linna, 2018, s. 266; Linna, 2019b, s. 280–281; UK 705/2007, 11 luku 5–6 §.)

Ulosottomies voi asettaa uuden määräajan valitukselle, mikäli asianomainen ei ole laillisen esteen tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi voinut hakea muutosta määräajassa. Uutta määräaikaa valitukselle on pyydettävä kirjallisesti hakemuksella ennen alkuperäisen valitusajan päättymistä. Mikäli ulosottomies katsoo, ettei uutta määräaikaa valitukselle aseteta, siirretään asia uuden määräajan asettamisesta käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Hallituksen esityksessä on otettu kantaa siihen, että oikeusturvasyiden vuoksi uutta määräaikaa koskevan pyynnön saa hylätä ainoastaan käräjäoikeus. (HE 83/2006, s. 72; Linna, 2019b, s. 281–282; UK 705/2007, 4 luku 28 §; UK 705/2007, 11 luku 7 §.)

Korkein oikeus on vuonna 2007 ratkaisussaan ottanut kantaa valituksen toimittamisen määräaikaan. Tapauksessa oli kysymyksessä pankkitilin ulosmittaus. Tässä tapauksessa velallinen oli saanut tiedon ulosmittauksesta ja valitusajasta postitse saamassaan ulosmittauspäätöksessä, joka oli lähetetty 12.10.2005. Velallisen tulkinnan mukaan ulosmittauspäätöksen tiedoksisaantipäivä oli 19.10.2005. Ulosottomiehen lausunnon mukaan valitus oli saapunut myöhässä, koska velallinen oli saanut tiedon ulosmittauksesta puhelimitse 12.10.2005 ulosmittausta tehtäessä. Käräjäoikeuden toteaman mukaan tapauksessa ei ollut kyse tilanteesta, jossa määräaika laskettaisiin tiedoksisaantipäivästä eli 19.10.2005. Hovioikeus lausui asiassa, että kun velallinen ei ollut läsnä ulosmittaustoimituksessa eikä siitä ollut etukäteen ilmoitettu, kolmen viikon valitusaika alkaa tiedoksisaantipäivästä. Korkeimman oikeuden tulkinnan perusteella tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemän päivää päätöksen postittamisesta eli 19.10.2005 ja siitä alkaa kolmen viikon valitusaika. Velallisen valitus oli saapunut 9.11.2005 eli säädettyssä määräajassa. Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden päätöstä. (KKO 2007:32, kohta ”perustelut”.)

5.4.2 Valituksen vireilletulo

Valitus tulee vireille käräjäoikeudessa, kun se valituskirjelmä on saapunut ulosottolaitokselle. Myös käräjäoikeuteen määräajassa toimitettu valitus katsotaan tulleen vireille oikein, vaikka valitus tulisi valitusosoituksen ohjeiden mukaan toimittaa ulosottolaitokselle. Valituksen tulee olla perillä säädetyssä määräajassa ulosottolaitoksella. Tämä tarkoittaa sitä, että valitus tulee toimittaa viimeistään mainitun kolmen viikon määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Virka-aika päättyy kello 16:15. Laissa sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa 13/2003 säädetään sähköisen viestin saapumisajankohdasta. Määräaika koskee myös sähköpostilla toimitettuja valituksia. Sähköisesti lähetetty valitus katsotaan saapuneeksi, kun se on viranomaisen käytettävissä. Sähköpostilla toimitetun valituksen tulee olla saapunut ulosottolaitoksen sähköpostiin ennen virka-ajan päättymistä. Mikäli viranomaisen käyttämä sähköinen tiedonsiirtomenetelmä on ollut epäkunnossa tai poissa käytöstä tai selvitystä ei muusta syystä voida esittää, sähköinen viesti on saapunut silloin, kun se on lähetetty. Lähettämisaikankohdasta tulee voida esittää luotettava selvitys. Mikäli valitus saapuu myöhässä, valitusoikeus on menetetty. (Asiointilaki 13/2003, 10 §; Linna 2019b, s. 281; UK 705/2007, 11 luku 4 §.)

Kun valitusasiakirjat on toimitettu ulosottolaitokselle säädetyssä määräajassa, ulosottomiehen tulee heti toimittaa valitusasiakirjat toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. Asiakirjat toimitetaan nykyään sähköisesti käräjäoikeuteen ja toimitamisen yhteydessä ilmoitetaan, onko valitus saapunut määräajassa. Samoin liitetään mukaan valitukseen liittyvät ulosottotarkastajan tekemät päätösaasiakirjat ja pöytäkirjat. (Linna, 2019b, s. 282; UK 705/2007, 11 luku, 4 §.)

Mikäli valituksen kohteena oleva toimi tai päätös on selvästi virheellinen, on tarkoituksenmukaista korjata virheellinen päätös itseoikaisulla viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen (UK 705/2007, 10 luku 1 §). Valituksen yhteydessä tehtävän itseoikaisun toimittamiseen tulee noudattaa normaaleja ulosottokaaressa säädettyjä itseoikaisun edellytyksiä ja rajoituksia. Itseoikaisu virheelliseen päätökseen tulee tehdä kahden viikon kuluessa valituksen

saapumisesta. Mikäli ulosottomies on tehnyt ulosottovalitusasiassa itseoikaisupäättöksen valituksen yhteydessä, valitus voidaan ratkaista itseoikaisupäättöksen saatua lainvoiman. Valitus raukeaa siltä osin, kun itseoikaisupäätös tekee valituksen aiheettomaksi (Linna, 2019b, s. 283; UK 705/2007, 11 luku 12 §, 17 §.)

5.5 Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Valitus ei automaattisesti keskeytä täytäntöönpanoa. Valittaja voi pyytää valituksessaan ulosoton keskeyttämistä, kunnes valitusasia on ratkaistu. Lausunto keskeytyksen osalta on toimitettava viipymättä kärjäoikeuteen. Mikäli valittaja ei ole pyytänyt valituksessaan täytäntöönpanon keskeyttämistä, keskeyttämispäätöksen voi tehdä ulosottomies eli kihlakunnanvouti tai kärjäoikeus mikäli on tarpeellista keskeyttää täytäntöönpano määräajaksi. Muilta osin lausunto valitusasiaan tulee toimittaa säädetyssä kahden viikon määräajassa valituksen saapumisesta. (Linna, 2019b, s. 283–285, 305–307; UK 11 luku, 9–10 §.)

Mikäli valittaja on hakenut keskeytysmääräystä ja ulosottomies ei ole keskeyttänyt valitusasiaan liittyviä toimenpiteitä, kärjäoikeuden on käsiteltävä valitusasia keskeytyksen osalta viipymättä ja annetusta ratkaisusta on ilmoitettava ulosottomiehelle (Koulu ym., 2004, Ulosotto-oikeus, Muutoksenhaku ulosotossa; Linna, 2019b, s. 284–285, 305–307; UK 705/2007, 10 luku, 20 §.) Ulosottomiehen keskeytyspäätös annetaan matalalla harkinnalla. Mikäli valitus koskee ulosmitattuja varoja, oli ne kertyneet toistuvaistulosta tai muulla ulosottotoimella, keskeytyspäätös tehdään varojen tilittämisen osalta. Mikäli varat tilitettäisiin, valitus menettäisi merkityksensä ja valittaja voisi vain tilityksessä olevasta virheestä. (Linna, 2018, s. 307–308; UK 705/2007, 11 luku 1 §.)

Tuomioistuin antaa keskeytyspäätöksiä, vaikka niitä ei ole pyydetty. Valittaja ei usein huomaa edes pyytää keskeytystä, koska valittaja olettaa pelkän valituksen keskeyttävän täytäntöönpanon. Tuomioistuin voi omasta aloitteesta

antaa keskeytyspäättöksen niin harkitessaan. (Koulu ym., 2004, Ulosotto-oikeus, Muutoksenhaku ulosotossa; UK 705/2007, 10 luku, 20 §.) Harkitessaan keskeytysmääräyksen antamista, tulee ottaa huomioon täytäntöönpanon vaihe, kuinka todennäköisesti valitus hyväksytään, keskeytyksestä aiheutunut haitta sekä muut mahdolliset vaikuttavat tekijät. Ulosotto ei voi keskeytyspäättöksen jälkeen edetä täytäntöönpanossa valituksenalaisessa asiassa. (Linna, 2018, s. 307; Linna, 2019b, 306–307; UK 705/2007, 10 luku 21 §.)

Täytäntöönpanon keskeytys voi olla osittainen tai kokonaan. Osittainen keskeytys koskee varojen tilittämistä velkojille tai ulosmitattavan määrän rajoittamista. Tämä varojen tilityskielto turvaa velkojan ja velallisen aseman. Tuomioistuimien voi myös muuttaa tai peruuttaa antamansa keskeytysmääräyksen. Hallituksen esityksessä on otettu kantaan keskeytysmääräykseen rajoittamattomana. Rajoittamaton keskeytys palkan, eläkkeen tai muun toistuvaistulon ulosmittauksen kohdalla johtaa maksukiellon peruuttamiseen. Näissä joudutaan tarkkaan harkitsemaan velkojan intressi. (HE 83/2006, s. 68; Koulu ym., 2004, Ulosotto-oikeus, Täytäntöönpanon keskeyttäminen; UK 705/2007, 10 luku 20 §.)

Keskeytysmääräys on yleensä voimassa siihen saakka, kunnes valitusasia on tuomioistuimessa ratkaistu jollei toisin määrätä. Voimassaoloaikaa voidaan lyhentää tai pidentää kuitenkin enintään siihen saakka, kunnes annettava ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden keskeytysmääräyksen. Aikaisemmin keskeytysmääräyksen antanut tuomioistuin voi muuttaa, peruuttaa tai antaa uuden määräyksen keskeytyksen osalta. (HE 83/2006, s. 69; s. UK 705/2007, 10 luku 23 §.)

5.6 Valituskirjelmän sisältö ja lausunto käräjäoikeuteen

5.6.1 Valituksen sisältö

Aina ei velallisen toimittamasta asiakirjasta saa selvyyttä, onko se tarkoitettu valituskirjelmäksi vai muuksi kirjeeksi. Ulosottotarkastajan tulee tarkistaa

kirjeen tarkoitus velalliselta. Mahdollisesta valituksen täydennyspyynnöstä huolehtii käräjäoikeus oikeudenkäymiskaaren mukaan. (HE 83/2006. s. 73; Linna, 2018, s. 301.) Ulosottokaassa säädelään velallisen toimittaman valituskirjelmän vähimmäissisällöstä. Päätöksen liitteenä olevassa valitusosoituksessa on ohjeet valitusasiakirjan sisällöstä. Valituskirjelmässä on mainittava toimi tai päätös, johon haetaan muutosta, vaatimus seikoista yksilöidysti vaatimuksen perusteiksi, todisteet joihin vaatimus perustetaan ja yhteystiedot. Mahdollisten todistajien tai muiden kuultavien yhteystiedot on myös esitettävä. Velallisen tulee tarkasti yksilöidä muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu ja millä perusteella siihen haetaan muutosta. Päätöksen tai toimen yksilöinti on tärkeää käräjäoikeudelle, jotta käräjäoikeus voi kiinnittää huomion mainittuihin seikkoihin, vaikka käräjäoikeudella on oikeus tutkia tehtyjä toimia tarkemmin mitä valituksessa vaadittu. Velallisen tulee liittää valituskirjelmään kirjalliset todisteet, millä perusteella muutosta haetaan. Ulosottomies liittää viran puolesta ulosottotarkastajan virkatoimina syntyneet asiakirjat eli päätökset. (HE 83/2006, s 73; Linna, 2018, s. 302–303; UK 705/2007, 11 luku 8 §.)

Valituksessa voi pyytää myös suullisen käsittelyä sekä esittää oikeudenkäyntikuluvaatimuksen. Jos valittaja joutuu turvautumaan henkilötodisteluun, tulee pyytää suullista käsittelyä. Suullisen käsittelyn järjestäminen on tuomioistuinten päätettävissä. Oikeudenkäyntikulut koskevat käräjäoikeuskäsittelyä. (HE 83/2006, s. 73; Koulum., 2004, Ulosotto-oikeus, muutoksenhaku ulosotossa; Linna, 2018, s. 305; Linna, 2019b, s. 284.)

5.6.2 Lausunto valitusasiassa

Valitusasiassa tulee antaa lausunto käräjäoikeudelle. Ulosottomies eli kihlakunnanvouti tai ulosottotarkastaja antaa lausunnossaan selvityksen tehdyistä toimista sekä perustellun kannanoton valituskirjelmässä esitettyihin vaatimuksiin. Kihlakunnanvouti ratkaisee lausunnonantajan. Yksinkertaisessa valitusasiassa lausunnon voi antaa ulosottotarkastaja, mutta oikeudellista pohdintaa vaativassa lausunnon antaa kihlakunnanvouti. Kihlakunnanvoudin tulee

pyytää tarpeellinen selvitys asiasta ulosottotarkastajalta. Lausunnossa tulee ilmoittaa ulosoton asianosaiset (velallinen, velkojat sivulliset) yhteystietoineen, täytäntöönpanon senhetkinen vaihe sekä mahdollinen täytäntöönpanon keskeytys ja milloin se päättyy. Mikäli velallisen valituksen perusteella on tehty itseoikaisupäätös valituksenalaiseen toimeen, on päätös itseoikaisusta toimitettava käräjäoikeudelle viipymättä ja selvitys itseoikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta. (Linna, 2018, s. 308–311; UK 705/2007, 11 luku 11–12 §.)

Lausuma käräjäoikeudelle on toimitettava kahden viikon määräajassa valituksen saapumisesta. Määräaikaan voi pyytää perustellusta syystä lisääaikaa käräjäoikeudelta. Jos valituksessa oli pyydetty keskeytystä, tulee lausuma keskeytykseen toimittaa heti käräjäoikeuteen. Keskeytyspyyntöön liittyvän lausunnon sisältöä ei ole säädetty tarkemmin. (Linna, 2018, s. 308–309; UK 705/2007, 11 luku, 10 §.) On mahdollista suorittaa myös itseoikaisu valituksen yhteydessä, korjata selkeä virhe tehdyssä päätöksessä ja näin säästyään mahdollisesti useampivaiheiselta oikeudenkäynniltä. Mikäli tehty toimi tai päätös itseoikaistaan valituksen yhteydessä, toimitetaan itseoikaisupäätös käräjäoikeuteen ja erillistä lausuntoa valitusasiaan ei tarvitse antaa. (Linna, 2019b, s. 283; Wahlbeck, 2022, s. 82.)

5.7 Valituksen käsittely käräjäoikeudessa

5.7.1 Käsittely

Valitusasia käsitellään käräjäoikeudessa ja käsittelyssä sovelletaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaarta. Ulosottovalitus on käsiteltävä kiireellisesti ja keskeytyspyynnön osalta ratkaisu tehtävä heti. (UK 705/2007, 11 luku 15 §.)

Valitus käsitellään käräjäoikeudessa hakemusasiana noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä ja keskeytyspyyntö on ratkaistava heti. Kiireellisyys huomioon ottaen, ei muutoksenhauille ole asetettava yhtään pakollista käsittelyaikaa pidentävää esivaihetta. (UK 705/2007, 11 luku 15 §; Wahlbeck, 2022, s. 82.) Hakemusasia

tulee vireille käräjäoikeudessa, kun ulosottovalitus on toimitettu ulosottolaitokselle. (UK 705/2007, 11 luku 4 §.)

Valitusasia on käsiteltävä kiireellisenä ja varsinkin keskeytyspyyntö viipymättä. Tarvittaessa käräjäoikeuden on kuultava muita asianosaisia ulosottomiehen lausunnon lisäksi. Ulosottomies ei ole asianosainen valitusasiassa, vaan kuuleminen tapahtuu viranpuolesta. (Linna, 2018, s. 322.) Normaalista hakemusasista poiketen, ulosottovalitusasian käsittelyssä ei noudateta tavanomaisia tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden laajuuksia tuomioistuimessa. Tarvittaessa käräjäoikeus voi tutkia ulosottomiehen toimen tai päätöksen valituksessa ilmoitettuja seikkoja laajemmin. (Linna, 2018, s. 338–339; UK 705/2007, 11 luku 15–16 §.)

Käräjäoikeudessa valitusasiaa käsittelee vain kärjätuomari, mikäli asian laatu ei vaadi asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa. Jos asian käsittelyä jatketaan riita-asiana, käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua täysilukuisen kokoonpanon tarpeellisuudesta. (Linna, 2018, s. 323; OK 4/1734, 2 luku 5 §.)

Hakemusasia ratkaistaan kansliassa tai julistetaan istunnossa. Istunnossa hakemusasia on käsiteltävä, mikäli sitä on pyydetty tai jos asiassa kuullaan asianosaisia tai todistajia. Mikäli asia käsitelty istunnossa ja asia ollut laaja ja vaikea, voidaan päätös antaa kansliassa, jos päätöstä ei voida jäsenten neuvottelujen tai päätöksen laatimisen vuoksi julistaa heti käsittelyistunnon jälkeen. Päätös on annettava viimeistään neljäntenätoista päivänä kansliassa tai istunnossa toimitetun käsittelyn päättyessä. Käsittelyn päättyessä asianosaisille tulee ilmoittaa päätöksen antamispäivä. Hakemusasia ratkaistaan päätöksellä tai tekemällä hakemuksessa tarkoitettu muu toimenpide ja päätös laaditaan erillisenä asiakirjana. Päätöksessä on selostus asiasta, perustelut, sovelletut lainkohdat ja lopputulos. Toimitusasiakirjana hakijalle annetaan jäljennös päätöksestä. (Linna, 2018 s. 327–329; OK 4/1734, 8 luku 10–12 §.) Tuomioistuim voi heti hylätä ulosottovalitusasian, mikäli valittajan valitus on selvästi perusteeton. Asiassa ei tällöin kuulla vastapuolta eikä järjestetä käsittelyä. (Linna, 2018, s. 328.)

5.7.2 Kuuleminen valitusasiassa

Selvästi perusteeton ulosottovalitus voidaan hylätä heti vastapuolta kuulematta. Ulosottovalitusasiassa tulee noudattaa soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §. Kanne on hylättävä heti tuomiolla haastetta antamatta, jos valittajan vaatimus on selvästi perusteeton. (Linna, 2018, s. 328, OK 4/1734, 5 luku 6 §.)

Ulosottovalitus on käsiteltävä istunnossa, mikäli asiassa kuullaan asianosaisia henkilökohtaisesti. Jos voidaan olettaa, että suullinen kuuleminen nopeuttaa asian käsittelyä, järjestetään istunto. Mikäli hakemusasiassa on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, käräjäoikeus kehottaa asianosaisia antamaan kirjallisen lausuman asiassa hakemukseen liittyen. Ulosottomiestä kuullaan lausunnon lisäksi, jos asian käsittely niin vaatii. On erityisen tärkeää, että muutoksenhakija saa mahdollisuuden lausua ulosottomiehen lausunnon johdosta. (Linna, 2018, s. 330; UK 705/2007, 11 luku 15 § 2 mom.)

Kun käräjäoikeus pyytää lausumaa ulosottovalittajalta, eikä valittaja toimita pyydettyä lausumaa määräaikaan mennessä, ulosottovalitusasian käsittely jää sillensä. Mikäli muu asianosainen, jolta lausumaa on pyydetty tai pyydetty saapumaan suulliseen käsittelyyn, ei tätä noudata, ulosottovalitus voidaan käsitellä laiminlyönnistä huolimatta. (Linna, 2018, s. 331–332; OK 4/1734, 8 luku 7 §.)

5.7.3 Päätös valitusasiassa

Käsittelyn jälkeen käräjäoikeus antaa päätöksen ulosottovalitusasiassa. Päätös annetaan kansliassa tai julistetaan istunnossa. Päätöksessä on tuomioistuimen nimi, päätöksen antamispäivä, asian osallisten nimet, lyhyt selostus asiasta, perustelut, sovelletut lainkohdat ja lopputulos. Jos valitus hyväksytään eikä asia ole ollut riitainen eikä täydellisen päätöksen laatimiselle ole erityistä syytä, ei päätökseen tarvitse sisältyä selostusta asiasta eikä perusteluja. (Linna, 2018, s. 343–344; OK 4/1734, 8 luku 10 §.)

Mikäli asia käsitellään istunnossa ja päätös annetaan heti istutokäsittelyn jälkeen, katsotaan päätöksen tulleen tiedoksi kaikille läsnäolijoille. Kansliassa annettuun päätökseen joudutaan vahvistamaan tiedoksisaanti. Mikäli valitusasia ratkaistu pyydetyssä istutokäsittelyssä ja mikäli istutokäsittelyn jälkeen ei heti anneta päätöstä, tulee käsittelyn päättyessä ilmoittaa asianosaisille päätöksen antamispäivä. Läsnäolijoille päätöksen antopäivä ilmoitetaan istunnossa, muille asianosaisille kirjallisesti hyvissä ajoin ennen päätöksen antamista. Jos ulosottovalitus hylätään, jätetään tutkimatta tai hyväksytään vastoin osallisen vastustusta, tulee kansliapäätöksen antamispäivä ilmoittaa asianosaisille. Päätöksen antamispäivää ei tarvitse ilmoittaa niille, jotka eivät ole valitusasiassa lausuneet. Tapauksissa, joissa päätöksen antamispäivä ilmoitetaan, tulee päätös olla kansliassa nähtävänä antamispäivänä. (Linna, 2018, s. 344; OK 4/1734, 8 luku 11 §.)

5.7.4 Päätöksen oikeusvoimavaikutus

Käräjäoikeuden annettua päätöksensä valitusasiassa, ulosottomiehen tulee tehdä tarvittavat toimet päätöksen mukaisesti. Mikäli käräjäoikeus on hyväksynyt valituksen ja ulosottomiehen tekemä päätös on kumottu, tulee ulosottomiehen välittömästi peruttaa tehty päätös jo ennen käräjäoikeuden valituspäätöksen lainvoimaisuutta, jollei asiassa toisin määrätä. (Linna, 2018, s. 345; Linna, 2019b, s. 286; UK 705/2007, 11 luku 9 §.) Ulosottovalitusasian ratkaisu on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Mikäli uudessa ulosottoasiassa toistuu sama aikaisempi asianosaisasetelma ja oikeuskysymys, on tässä voimassa aikaisempi ulosottovalitusasian ratkaisu. Oikeuskäytännön mukaan, jos ulosottooperuste on todettu täytäntöönpanokelvottomaksi esimerkiksi vanhentumisen vuoksi, myös muut ulosmittaukset estyvät. (Linna, 2019b, s. 287.)

Tuomion oikeusvoimavaikutus tarkoittaa tuomion tulevaisuuteen sitovaa vaikutusta. Lainvoimaisesti ratkaistua asiaa ei voida tuoda uudelleen tutkittavaksi tuomioistuimeen. Tämä voi ilmetä joko negatiivisesti tai positiivisesti. Negatiivinen siinä mielessä, että lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen uuden

samansisältöisen kanteen nostaminen estyy ja mahdollinen uusi kanne on jätettävä tutkimatta. Positiivisuuden asialle tuo se, että aikaisemman lainvoimaisen ratkaisun lopputulosta ei voi uudessa prosessissa riitauttaa, vaan se otetaan uuden ratkaisun lähtökohdaksi. (Wahlbeck, 2022, s. 121.)

Oikeudenkäymiskaaren mukaan käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta hovioikeudesta, mikäli muutoksenhakua ei ole erikseen kielletty (OK 4/1734, 25 luku, 1 §).

5.7.5 Oikeudenkäyntikulut

Valittajan tulee varautua valitusasian maksullisuuteen käräjäoikeudessa. Ulosottovalituksen käsittelystä oikeusasteissa peritään oikeudenkäyntimaksu ja valitusasiassa asianosaiset vastaavat itse omista oikeudenkäyntikuluistaan. Laissa tuomioistuinmaksuista säädetään perittävän maksun suuruudesta. (Tuomioistuinmaksulaki 1455/2015, 2 §.) Tietyissä tilanteissa maksua ei peritä ja näitä ovat tilanteet, jos tuomioistuin muuttaa ulosottomiehen tekemää päätöstä tai asianosainen on oikeusapulain nojalla vapaa käsittelymaksusta (Linna, 2019b, s. 274; Tuomioistuinmaksulaki 1455/2015, 9 §). Ulosottokaaressa säädetään vastapuolen oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ulosottovalitusasiassa. Lähtökohtaisesti asianosaiset vastaavat itse omista oikeudenkäyntikuluistaan. Erityisestä syystä tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle päätös on vastainen, joko osittain tai kokonaan korvaamaan vastapuolelle muutoksenhausta johtuneet kulut. Erityinen syy voi olla, että osapuoli on toiminut niin, että vastapuolen kulut tapauksessa ovat nousseet. Näissä noudatetaan myös soveltuvien osien oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. (Linna, 2019b, s. 288–289; OK 4/1734, 21 luku; UK 705/2007, 11 luku 20 §)

Tietyin edellytyksin on mahdollista saada korvauksia valtion varoista osittain tai kokonaan. Kohtuulliset oikeudenkäyntikulut sivulliselle voidaan määrätä korvattavaksi valtion varoista sivullisen niin vaatiessa. Ehtoina näille muun muassa on se, että sivullisen valitus on hyväksytty, eikä kukaan asianosallisista

ole korvausvelvollinen, jolloin olisi kohtuutonta jättää kulut sivullisen vahingoksi. (Linna, 2019b, s. 289, UK 705/2007, 11 luku 20 § 2 mom.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa vuodelta 2012 oli kysymys siitä, voitiinko valtio velvoittaa korvaamaan sivullisen oikeudenkäyntikulut ulosottovalitusasiassa. Sivullinen oli vaatinut kuluja valtiolta valituksessaan käräjäoikeuteen. Tapauksessa oli ulosmitattu kiinteistö velallisen omaisuutena. Ulosmittausta tehdessä oli katsottu kiinteistö velallisen omaisuudeksi, vaikka kiinteistö oli merkitty yhtiön nimiin. Yhtiö valitti ulosmittauksesta ja vaati ulosmittauksen kumoamista. Käräjäoikeus hyväksyi valituksen aiheellisena ja kumosi ulosmittauksen, joten olisi ollut kohtuutonta jättää oikeudenkäyntikulut sivullisen vahingoksi. Käräjäoikeus velvoitti valtion suorittamaan korvausta oikeudenkäyntikuluista. Valtio valitti päätöksestä hovioikeuteen ja vaati vapautusta oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta tai ainakin niiden alentamista. Koska sivullisvalittaja ei ollut vaatinut kulujen korvaamista vastapuolilta ulosottovelkojilta, jolloin hovioikeus katsoi, ettei niissä olosuhteissa ollut kohtuutonta, että sivullisvalittajan oikeudenkäyntikulut jäivät hänen vahingoksensa ja vapautti valtion korvausvelvollisuudesta. Sivullinen sai valitusluvan korkeimpaan oikeuteen ja vaati valtiolta korvauksia oikeudenkäyntikuluista käräjäoikeudessa, hovioikeudessa sekä korkeimmassa oikeudessa. Korkein oikeus arvioi perusteluissaan oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimuksia. Koska sivullisen ulosottovalitus oli hyväksytty ja ulosmittaus kumottu käräjäoikeudessa, korkein oikeus totesi, ettei sivullinen menetä oikeuttaan korvauksiin vaikkei valittaja vaatinut korvauksia oikeudenkäyntikuluihin velkojilta. Muutoksenhaussa sivullinen oli voittanut asian ja tällöin valtion on oikeudenkäymiskaaren perusteella korvausvelvollinen. (KKO 2012:6, kohta ”perustelut”.)

6 TUTKIMUSTULOKSEN LAADINTA

6.1 Tutkimuksen tekeminen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää määrällisesti muutoksenhaun johdosta perustäytäntöönpanon ulosottotarkastajien tekemien päätösten pysyvyys tai muuttuminen tuomioistuinkäsittelyssä. Muuttuneiden päätösten osalta tutkittiin, muuttuiko päätös osittain vai kokonaan.

Ensimmäinen suunnitelma ulosottovalitusten aikarajauksen kohdalla oli vuodet 2021–2022 sekä kyseisinä vuosina vireille tulleet ja lainvoimaisen käräjäoikeuden päätöksen saaneet ulosottovalitukset. Rajausta jouduttiin muuttamaan tietoteknisistä syistä. Ulosottolaitoksen organisaatiouudistus vaikutti vielä vuoden 2021 valituksiin eikä kyseisen vuoden valituksia ollut tallennettu ulosoton tietojärjestelmään. Ulosottovalitukset on kirjattu ulosoton tietojärjestelmään vasta vuoden 2021 loppupuolelle, olisi ollut liian työlästä ja aikaa vievää pyytää valitusasioita käsitteleviä perintäsihteereitä keräämään tiedot manuaalisesti. Näin ollen tutkimus rajattiin koskemaan ainoastaan vuotta 2022, joten organisaatiomuutoksesta oli ehtinyt kulua aikaa ja perustäytäntöönpanon ulosottovalitusten käsittelyn toiminnot ehtineet vakiintua ja tiedot löytyivät ulosoton tietojärjestelmästä. Rajauksena käytettiin vireilletulopäivää sekä tuomioistuimen päätöksen lainvoimaisuus päivää.

Tutkimus aloitettiin laatimalla Excel -taulukko, johon koottiin tiedot ulosoton tietojärjestelmään tallennetuista vuonna 2022 vireille tulleista ulosottovalitusasioista. Ulosoton järjestelmään on velallisen tietoihin tallennettu tieto päätöksestä tai toimesta, jota valitus koskee sekä valituksen vaiheet ja liitteet. Liitteistä löytyi valitus, mahdollinen itseoikaisupäätös, keskeytyspäätös, ulosottomiehen lausunto käräjäoikeuteen sekä käräjäoikeuden ratkaisu valitusasiassa ja tieto lainvoimaisuudesta. Tiedot haettiin ulosoton tietojärjestelmästä vuodeittain ja taulukkoon laitettiin tiedot velallisesta, valituksen vireilletulopäivästä, millaisesta päätöksestä tai toimesta on valitettu, mahdollinen itseoikaisu, täytäntöönpanonkeskeytys, käräjäoikeuden ratkaisu ja valituksen lainvoimaiseksi

tulopäivä. Ratkaisusta kerättiin päätöslauselman lopputulos. Näitä oli jätetty tutkimatta, valitus jää sillensä, valitus hylätään, valitus raukeaa, ulosottotarkastajan päätös kumotaan, ulosottotarkastajan päätös kumotaan osittain. Ratkaisujen otsikointina taulukossa käytettiin käräjäoikeuksien ratkaisuja. Tiedon kerääminen taulukkoon kesti noin kaksi viikkoa eikä tietojen kerääminen ollut vaikeaa. Tiedot löytyivät hyvin tallennetuista tiedoista. Tiedonkeräys ja taulukointi prosessi olisi ollut pidempi ja työläämpi, mikäli aikarajaus olisi ollut pidempi, koska tiedot olisi joutunut keräämään manuaalisesti tallennetuista tiedoista, johon käyttöoikeus vain tietoja tallentavilla perintäsihteereillä.

Kun tiedot oli tallennettu taulukkoon, laadittiin yhteenveto. Laskettiin, montako valitusta oli vuonna 2022 saapunut, montako oli vielä keskeneräistä. Tiedot jaoteltiin lajeittain päätöksen mukaan toistuvaistulon ulosmittaus pankkitilin ulosmittaus, ulosmittauksen määrän rajoitus, vapaakuukausi ja lykkäys sekä veronpalautuksen ulosmittaus. Saatiin lukumäärät, kuinka monta valitusta oli eri päätöslajeista tehty. Taulukkoon merkittiin myös keskeytyspäätökset sekä toimitetut itseoikaisut ulosottovalituksen johdosta. Keskeytyspäätöksistä merkittiin, se kenen toimesta täytäntöönpano oli keskeytetty, ulosottomiehen vai käräjäoikeuden. Taulukkoon lisättiin tiedot käräjäoikeuden ratkaisusta, hylätty, jätetty sillensä, jätetty tutkimatta, rauennut, kumottu osittain ja kumottu kokonaan. Osittain kumotun päätöksen osalta tarkasteltiin, kuinka päätöstä muutettiin.

Käsitellyistä lainvoimaisista valitusasioista laskettiin kolme tulosta. Hylätty, jätetty sillensä, jätetty tutkimatta ja rauenneet laskettiin yhteen, koska näissä ulosottotarkastajan tekemä päätös ei ole muuttunut. Hyväksytty osittain ja kokonaan laskettiin omiksi erillisiksi tuloksiksi. Näistä laskettiin kappalemäärät ja prosenttiosuudet. Laadittiin myös taulukko, jossa on ulosottolaitoksen tilastoista löytyvät toimenpiteiden määrät. Taulukkoon lisättiin määrät valituksista toimenpiteittäin sekä käräjäoikeuksien ratkaisut.

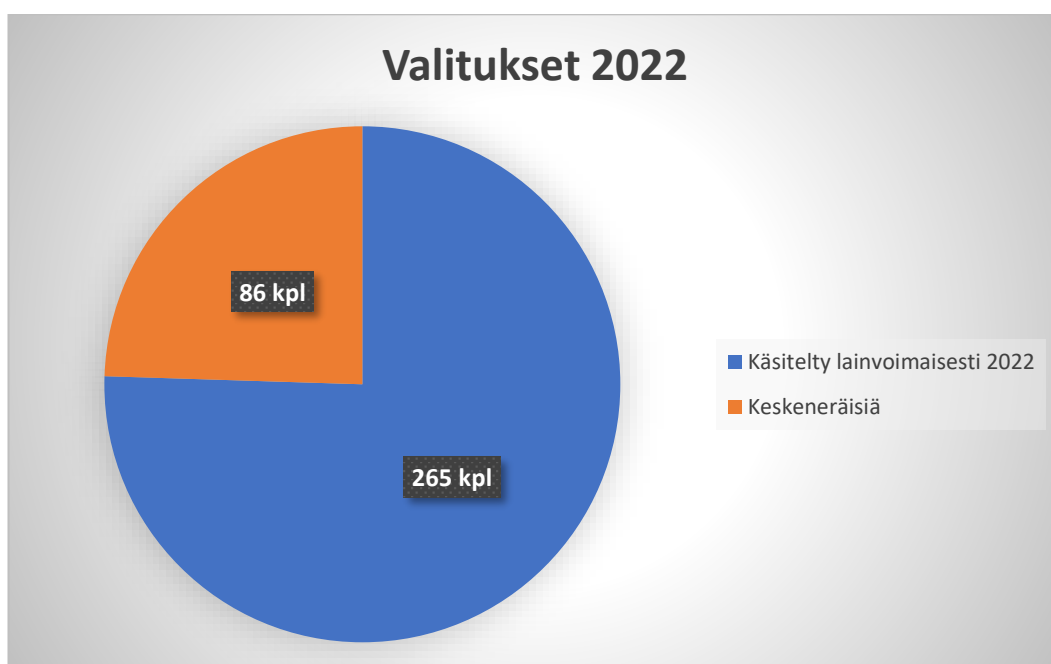
Saaduista tuloksista laadittiin diagrammikuvat havainnollistamaan tuloksia.

6.2 Tutkimustulokset

Tutkimuksella saatiin puuttuvaa tilastotietoa ulosottovalituksista ulosottotarkastajan tekemiin päätöksiin liittyen. Vuonna 2022 ulosottotarkastajat ovat tehneet 646 669 päätöstä (taulukko 3), jotka koostuvat palkan, eläkkeen, veronpalautusten ja muiden ulosmittausten yhteismäärästä. Taulukossa 3 yhteismäärässä on myös mukana elinkeinotulon ulosmittauksia perusperinnän kohdalla 75 kappaletta ja nämä on vähennetty yhteismäärästä, koska perusperinnässä ei hoideta yrittäjiä, joita elinkeinotulon ulosmittaus koskee.

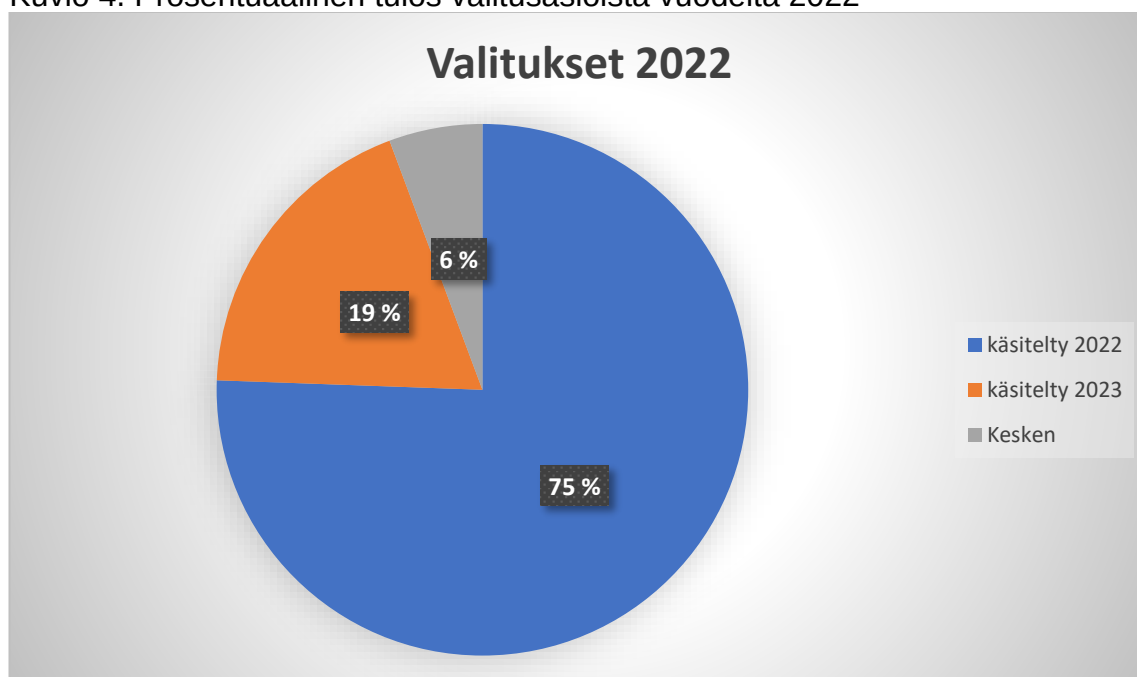
Vuonna 2022 vireille tuli 351 ulosottovalitusta, joista käräjäoikeudessa saatiin käsiteltyä vuoden 2022 aikana lainvoimaisesti 265 ja keskeneräiseksi jäi 86 ulosottovalitusasiaa (kuvio 3). Osa joulukuussa 2022 annetuista ratkaisuksista sai lainvoimaisuuden tammikuussa 2023 tyytymättömyyden ilmoitusajan kulumisen vuoksi ja niitä ei ole laskettu tähän tilastoon lainvoiman saaneina. Taulukkoa laadittaessa kesäkuussa 2023 oli tämän kuluvin vuoden aikana käsitelty vielä 66 vuoden 2022 aikana saapuneista valituksista ja keskeneräisiä oli 20. Nämä on huomioitu tässä tutkimuksessa vain saapuneina valitusasioina, ei käsiteltyinä.

Kuvio 3. Valitukset 2022 kappalemäärällisesti

Kuviosta 4 voimme huomata, että suurin osa (3/4 osa) eli 75 prosenttia vuoden 2022 aikana saapuneista valituksista oli saatu käsiteltyä saman vuoden aikana. Vain 19 prosenttia vuonna 2022 saapuneiden valitusten ratkaisusta siirtyi vuodelle 2023 ja keskeneräisiä oli tutkimushetkellä 6 prosenttia. On todettava, ettei vuoden 2022 lopussa vireille tulleita valituksia olisi ajallisesti edes ehditty ratkaisemaan saman vuoden aikana, vaan ne väistämättä siirtyivät seuraavalle vuodelle. On myös huomioitava, että kärjäoikeudessa käsitellään myös muiden ulosoton toimintayksiköiden, laaja täytäntöönpano ja erityistäytäntöönpano, tekemiin toimenpiteisiin liittyviä ulosottovalituksia, joten käsiteltyjen ulosottovalitusten määrät kärjäoikeuksissa ovat vuosittain korkeat.

Kuvio 4. Prosentuaalinen tulos valitusasioista vuodelta 2022

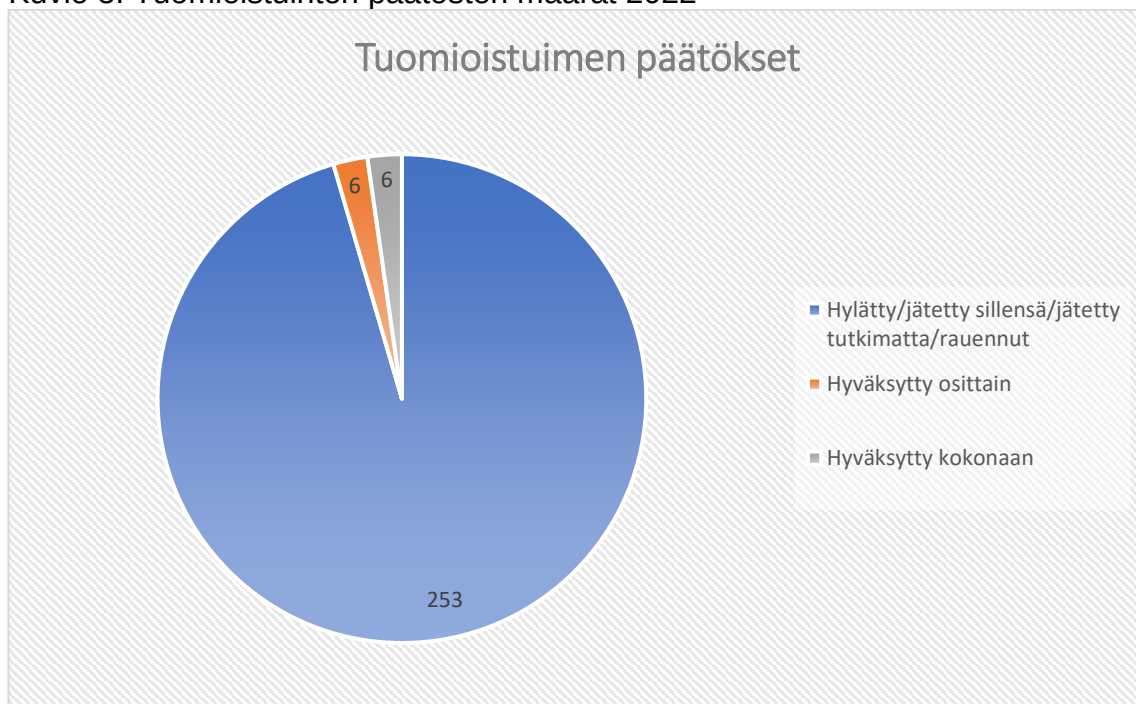
Näiden toimitettujen valitusten kohdalla oli tehty 28 itseoikaispäättöstä ulosottovalituksen saapumisen jälkeen. 25 itseoikaispäättöksessä oli ulosottotarkastajan päätöstä muutettu osittain tai kokonaan. Kielteisiä itseoikaispäättöksiä oli kolme.

6.3 Päätöksen pysyvyys muutoksenhaussa

Tutkimuksessa haimme vastausta siihen, kuinka paljon määrällisesti kärjäoikeus muuttaa ulosottotarkastajien tekemiä päätöksiä ja onko muutos osittainen vai kokonaan.

Kuviosta 5 selviää lainvoimaiset kärjäoikeuden ratkaisut valitusasioissa kappalemääräisesti vuodelta 2022 ja näitä oli 265 kappaletta. Kärjäoikeuksien päätöksistä 253 eli noin 96 prosenttia oli sellaisia, ettei ulosottotarkastajan tekemää päätöstä muutettu eli päätökset olivat hylättyjä, jätetty sillensä, jätetty tutkimatta tai rauennut. Kärjäoikeuden antamaan hylättyyn päätökseen vaikutti muun muassa se, että ulosottotarkastaja oli tehnyt päätöksensä lain mukaisesti ja valitukselle ei ollut perusteita. Päätökseen, joka oli jätetty sillensä ja jätetty tutkimatta vaikutti se, ettei valittaja toimittanut määräpäivään mennessä kärjäoikeuteen pyydettyä lausuntoa vastauksena ulosottomiehen lausuntoon liittyen ja rauenneeseen päätökseen vaikutti se, että valittaja peruutti valituksensa. 265:stä lainvoimaisesti käsitellystä valitusasiasta vain 12 tehtyä päätöstä muutettiin. Kuusi valitusasiaa hyväksyttiin osittain ja kuusi hyväksyttiin kokonaan.

Kuvio 5. Tuomioistuinten päätösten määrät 2022

Käräjäoikeus oli osittain kumonnut ulosottotarkastajan tekemän päätöksen kuudessa ulosottovalitusasiassa eli vain noin kahdessa prosentissa tapauksista. Osa kumoamispäätöksistä sisälsi kahdenlaisia käräjäoikeuden ratkaisuja ja tutkimuksessa nämä huomioitiin kumottuina. Kumottuina ne huomioitiin päätöksen muuttumisen vuoksi. Samassa asiassa oli saatettu antaa ratkaisu valituksen osittaisesta hylkäämisestä tai tutkimatta jättämisestä.

Tällainen osittain kumottu oli esimerkiksi vapaakuukausipäätös, johon oli haettu muutosta ja käräjäoikeus päätti velallisen valituksen perusteella, että velallisen eduksi tulee myöntää yksi vapaakuukausi. Myös pankkitilin ulosmittauksiin liittyen käräjäoikeus oli tehnyt kahdessa valitusasiassa ratkaisun, että osa ulosmitatuista varoista tuli palauttaa velalliselle. Käräjäoikeus oli myös muuttanut osittain tehtyä toistuvaistulon rajoituspäätöstä siten, että ulosmittausta rajoitettiin 600 eurolla. Toinen rajoittamiseen liittyvä valitus oli kumottu osittain niin, että ulosottoviranomaisen hallussa olleet tilittämättömät varat oli palautettava velalliselle. Oli myös käräjäoikeuden ratkaisu, jossa ulosottotarkastajan tekemä päätös kumottiin osittain, hylättiin osittain ja osittain jätettiin tutkimatta. Tämä otettiin tutkimuksessa huomioon osittain kumottuna, koska osittainen muutos muuttaa alkuperäistä tehtyä päätöstä. Päätös koski ulosmittauksen lykkäyspäätöstä ja ratkaisussaan käräjäoikeus totesi, että tehty päätös kumotaan siltä osin, kun lykkäystä ei myönnetty ja myönsi vielä yhden kuukauden lykkäyksen ulosmittauksen aloittamiselle. Samainen valitus jätettiin tutkimatta siltä osin, kun se koski ulosmittauksen lykkäystä takautuvasti ja koska valituksenalainen päätös ei koskenut takautuvaa kuukautta samoin valitus hylättiin tulevaa kuukautta koskien, koska valituksen alainen päätös ei koskenut tulevaa palkan ulosmittausta.

Kokonaan ulosottotarkastajan tekemiä päätöksiä muutettiin kuudessa ulosottovalituksessa eli noin kahdessa prosentissa tapauksista. Kokonaan muutettuja oli veronpalautuksen ulosmittaukseen liittyvä valitus, jossa käräjäoikeus kumosi ulosmittauspäätöksen ja veronpalautuksen ulosmittauksella saadut varat jouduttiin palauttamaan velalliselle. Käräjäoikeus muutti kokonaan myös hylättyjä vapaakuukausipäätöksiä siten, että velalliselle myönnettiin pyydetty

vapaakuukaudet. Myös pankkitilin ulosmittaus kumottiin kokonaan ja varat tuli palauttaa takaisin tilille. Pankkitilin ulosmittauksessa oli ulosmitattu vainajan tilivarat ennen rauhoitusajan päättymistä ja ennen kuin kuolinpesä oli ehtinyt suorittamaan hautaus- ja pesänselvityskuluja, jolloin varat jouduttiin palauttamaan. Myös maksusuunnitelman raukeamiseen liittyi valitus ja tämän maksusuunnitelman raukeamisen käräjäoikeus kumosi päätöksessään. Perusteissa käräjäoikeus katsoi, ettei maksusuunnitelman raukeamiselle ollut perusteita, koska maksusuunnitelman laiminlyönti ei ollut jatkunut kovin kauan ja laiminlyönneistä huolimatta velkojat ovat saaneet suorituksi ja velallinen oli suorittanut kaikki maksusuunnitelman mukaiset maksut ulosottotarkastajan yhteydenoton jälkeen, joskin pienellä viiveellä.

6.4 Tutkimustulokset

Taulukossa 6 on tämän tutkimuksen tulosten yhteenveto. Vapaakuukausi hyväksytty rivi sisältää ei harkinnanvaraiset viranpuolesta myönnettävät vapaakuukaudet. Rajoituksista ja lykkäyksistä ei ollut erikseen tilastoa hyväksytyistä ja hylätyistä päätöksistä. Toimenpide ”Muut” sisältää kaikki ne, mitä ei ole eritelty erikseen esimerkiksi pankkitilin ulosmittaukset.

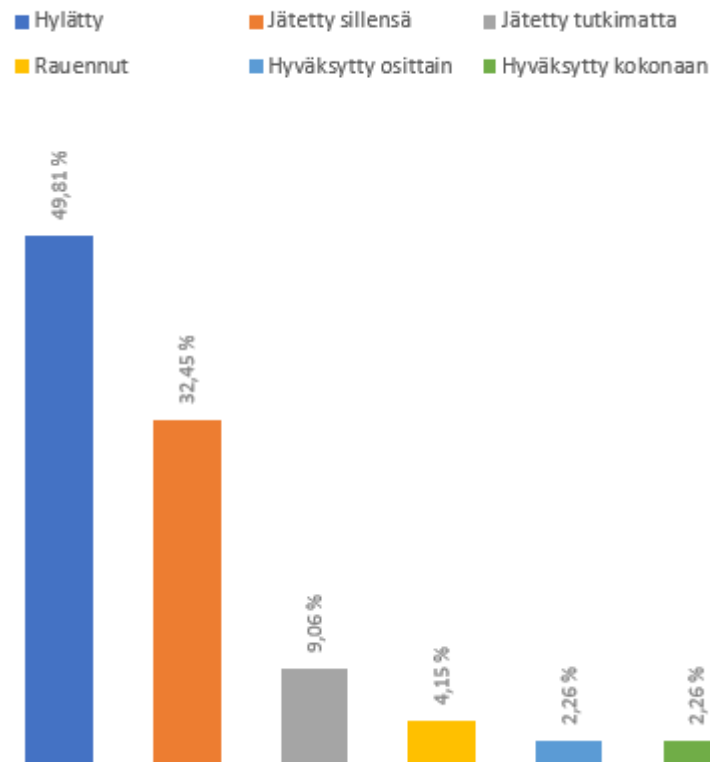
Taulukosta 4 voimme havaita, että käräjäoikeus on hylännyt yli kolmasosan saapuneista valituksista. Tehtyjä valituskelpoisia päätöksiä oli tehty yhteensä 779 485 kappaletta. Saapuneita valituksia oli 351 kappaletta ja valituksia hylätty 132 kappaletta, jätetty sillensä 86 kappaletta, jätetty tutkimatta 24 kappaletta, 11 valitusasiaa oli rauennut. Osittain tai kokonaan hyväksyttyjä oli yhteensä 12 kappaletta. Keskenäisiksi näistä oli jäänyt 86 ulosottovalitusta. Alla olevassa taulukossa muut toimenpiteet pitävät sisällään pankkitilin ulosmittaukset, saatavan ulosmittaukset ja muut ulosottotarkastajan valituskelpoiset päätökset, joita ei ole eritelty. Toistuvaistulon ulosmittauksista on valituksia tullut 84 kappaletta ja hylätyistä vapaakuukausista 89 kappaletta. Tehtyihin päätösten määriin nähden, valituksia on saapunut todella vähän.

Taulukko 4. Määrällinen yhteenveto tutkimustuloksista

Toimenpide	Kappale määrä	Valitus määrä	Hylätty	Jätetty sillensä	Jätetty tutkimatta	Rauennut	Hyväksytty osittain	Hyväksytty kokonaan	Itseoikaisu (myönteinen /kielteinen)
Toistuvaistulo	473186	84	24	27	8	3	0	1	2
Rajoitus	10770	33	15	8	1	0	2	0	1
Vapaakuukausi hyväksytty	46838	0	0	0	0	0	0	0	0
Vapaakuusi hylätty	73782	89	45	19	3	1	1	2	3
Lykkäys	1426	7	4	1	0	0	1	0	0
Veronpalautus	112195	35	11	7	4	2	0	1	5
Muut	61288	103	33	24	8	5	2	2	17
Yhteensä	779485	351	132	86	24	11	6	6	28

Saatujen tutkimustulosten perusteella laadittiin myös kuvio 6, josta näemme prosentuaalisen osuuden päätösten muuttumisesta tai pysyvyydestä ulosottovalituksen käsittelyn jälkeen. Voimme havaita alla olevan kuvion perusteella, että noin 50 prosenttia tehdyistä ulosottovalituksista on hylätty, noin 32 prosenttia jätetty sillensä, noin yhdeksän prosenttia jätetty tutkimatta ja noin neljä prosenttia rauennut. Päätöksiä on muutettu kokonaan tai osittain vain noin kahdessa prosentissa.

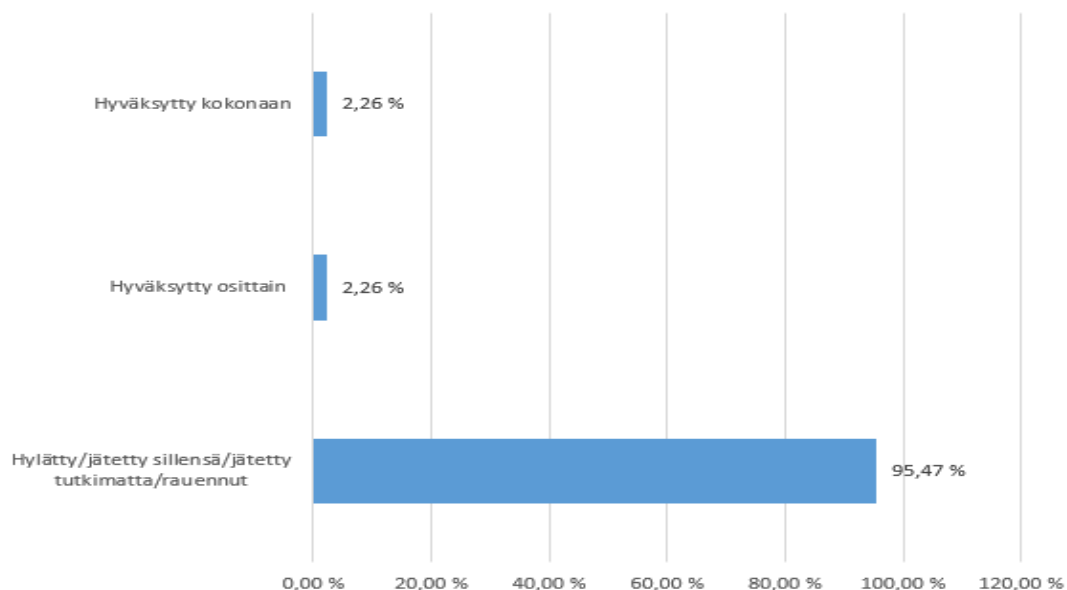
Kuvio 6. Yhteenveto prosenttiosuuksin

YHTEENVETO PROSENTTIOSUUKSIN

Alla olevasta kuviosta 7 näemme vielä käräjäoikeuden päätökset prosentuaalisesti tutkimuskysymyksen mukaan. Päätöksiä ei muutettu 95,47 %:ssa ulosottovalitusasioissa.

Kuvio 6. Prosentuaalinen osuus tuomioistuimen päätöksistä

Tuomioistuimen päätökset prosentuaalisesti

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUTULOS

7.1 Johtopäätökset

Ulosottolaitoksen tilaston mukaan vuonna 2022 peruserinnässä tehtiin ulosmittauksia yhteensä 646 669 kappaletta, joka on lähes 60 prosenttia kaikista ulosottolaitoksessa tehdyistä ulosmittauksista. Taulukossa 4 esiin tulevien toimenpiteiden yhteismäärä on 779 485 kappaletta. Ulosottovalitusten määrä vuodelta 2022 oli 351 kappaletta ja tämän perusteella voidaan katsoa, että ulosottovalitusten määrä on todella pieni tehtyihin valituskelpoisiin päätöksiin nähden. On myös huomioitava, etteivät kaikki ulosottovalitukset liity ulosmittauksiin, vaan valituksia on myös vapaakuukausi, rajoittamis- ja lykkäyshake-muksien päätöksiin liittyen.

Vuoden 2021 lopulla täytäntöönpanolajien rajapinta selkiytyi ja parantui ja saatiin korjattua myös tietojärjestelmän toimivuutta. Kun asiakkaiden siirrot toimintojen välillä (perustäytäntöönpano – laaja täytäntöönpano) vakiintuivat, eikä

siirtoja tehty niin suuressa määrin kuin vuonna 2021 eli myös asiakkaan pysyvyys perusperinnässä tasaantui. Vuonna 2021 saapuneista valituksista osa olisi varmasti ollut ulosottoylitarkastajan tekemään päätökseen liittyviä, koska velallinen saattoi siirtyä ulosottotarkastajan vastuulle kesken valitusprosessin. Joten tutkimustulos ei olisi ollut niin luotettava. Uskon, että edellä mainittuihin perusteluihin viitaten, tällä rajauksella saatiin luotettavampaa tietoa ulosottotarkastajien päätösten pysyvyydestä.

Tutkimus oli myös itselle todella avartava. Tutkimusta tehdessä tuli luettua useita ulosottotarkastajan tekemiä päätöksiä, erilaisia valituksia, lausuntoja valitusasiassa sekä käräjäoikeuden ratkaisuja. Voisiko hyvin peruteltu päätös olla yksi syy, miksi tehty valitus ei menestynyt käräjäoikeudessa. Vaikka joissakin päätöksissä oli lyhyitä perusteluita päätöksen tueksi tai vain järjestelmästä tulevia automaattisia perusteluita, niin viimeistään ulosottomiehen lausunnossa otettiin paremmin kantaa tehtyyn päätökseen. Vaikka tehdyn päätöksen perustelut olivat erinomaisia, myös näistä oli tullut ulosottovalituksia. Tällaisissa hyvin perustelluissa päätöksissä ulosottomiehen on helpompi lausua käräjäoikeudelle valitukseen ja valituksen perusteluihin liittyen.

Toivoisin kuitenkin kaikkien ulosottotarkastajien käyttävän enemmän aikaa päätösten perusteluiden kirjoittamiseen. Tulisi huomioida se, ettei velallinen välttämättä ymmärrä miksi hänen hakemuksensa on hylätty, jos perusteluina on vain lakitekstiä. Päätöstä kirjottaessa voisi miettiä asioita monesta eri näkökulmasta sekä tietysti keskustella kollegojen kanssa asian ratkaisemisessa. Näin saisi lisää varmuutta ja osaamista omaan tekemiseen.

7.2 Lopputulos

Asetettuun opinnäytetyön tutkimuskysymykseen saatiin vastaus. Tutkimuksella saatiin puuttuvaa tilastoa ulosottolaitoksen perusperinnän päätöksiin liittyen. Vuonna 2022 saapuneista ja lainvoiman saaneista ulosottovalituksista

noin 96 prosentissa päätösten sisältöä ei muutettu ja osittain tai kokonaan päätösten sisältöä muutettiin yhteensä noin neljässä prosentissa.

Perusperinnässä on ollut suuri vaihtuvuus ulosottotarkastajien osalta. Ulosottolaitoksen henkilöstöhallinnosta saadun tiedon mukaan perusperinnässä työskentelee tällä hetkellä 165 ulosottotarkastajaa ja vuonna 2022 aloitti 32 uutta ulosottotarkastajaa, joka on lähes 20 prosenttia henkilökunnan määrästä. Kun tarkastelee tehtyjen päätösten määrää ja uusien ulosottotarkastajien määrää vuodelta 2022, voidaan myös todeta perehdytyksen työtehtäviin olleen laadukasta. Mikäli ei olisi laadukasta perehdytystä, olisi saapuneiden valitusten määrä voinut olla korkeampi.

Ulosottolaitoksen tilaston mukaan vuonna 2022 perusperinnässä tehtiin taulukosta 4 ilmeneviä toimenpiteitä yhteensä 779 485 kappaletta. Kun tarkastelee tehtyjen toimenpiteiden lukumääriä tehtyihin ulosottovalituksiin, voidaan todeta, että valitusten määrä on todella pieni, vain 0,05 prosenttia tehdyistä toimenpiteistä. Jos valituksista huomioidaan vain kokonaan ja osittain hyväksytyt valitukset tehdyistä toimenpiteistä, määrä on vain 0,002 prosenttia. Kun tarkastelee taulukossa 6 olevia lukumääriä tehdyistä päätöksistä ja valituksista, tulee huomatuksi se, kuinka lakiin perustuvia päätöksiä tehdään valitusten määrään nähden.

Otanta tutkimukselle oli tarpeeksi kattava. Vuonna 2022 oli tarkentunut täytäntöönpanon rajat perusperinnän ja laajan perinnän osalta rakenneuudistuksen jälkeen ja velallisten siirtyminen täytäntöönpanoyksiköstä toiseen rauhoittui. Rakenneuudistuksen jälkeen, vuonna 2021, velallisia siirrettiin suuren työmäärän perusteella perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon valtakunnanvoudin määräyksellä. Tilanteen rauhoituttua perustäytäntöönpanossa vuoden 2021 aikana, perustäytäntöönpanoon kuuluvat velalliset siirrettiin takaisin. Näin ollen voidaan todeta, että vuonna 2022 on tilanne perustäytäntöönpanossa ollut sellainen, että tämän tutkimuksen tuloksiin voidaan luottaa ja otanta oli tarpeeksi kattava.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ulosottotarkastajat ovat tehneet hyviä, lakiin perustuvia päätöksiä. Vain pieni osa tehdyistä päätöksistä on muuttunut ulosottovalituksen myötä. Tämä antaakin myös jatkossa vahvistusta ulosottotarkastajille päätösten tekemiseen.

8 JATKOKEHITYSEHDOTUKSET

8.1.1 Tietojärjestelmän kehittäminen

Tällä hetkellä ulosoton tietojärjestelmä muodostaa valmiita yksinkertaisia fraaseja velalliskohtaisiin helpotuksiin liittyvissä päätöksissä ja fraasin valinta on pakollinen, jotta päätöksen voi tehdä. On helppo tehdä päätös käyttäen vain tätä pakollista valittavaa fraasia. Fraasissa olisi hyvä olla valmiina vielä lainkohta, mihin tämä perustuu. Useat ulosottotarkastajat lisäävät itse nämä lainkohdat, jotta velallinen näkee päätöksen perustuvan lakiin. Järjestelmässä tulisi olla myös enemmän valittavissa olevia fraasivaihtoehtoja, joita voisi tarvittaessa muokata tilanteeseen sopivaksi. Näin saataisiin enemmän yhteneväisiä päätöksiä.

Myös ulosmittauspöytäkirjaan olisi hyvä saada muutos. Suojaosuuteen huomioitavat muut tulot voisi olla selkeämmin mainittu. Tällä hetkellä pöytäkirjaan tulostuu teksti "Muut huomioitavat tulot". Tätä voisi täydentää maininnalla, että ne ovat lain mukaan suojaosuudessa huomioitavia tuloja, joihin ei kohdistu ulosmittausta. Usein velalliset eivät ymmärrä, ettei niihin kohdistu ulosmittausta vaan ne huomioidaan suojaosuudessa.

8.1.2 Muut oikeussuojakeinot

Tästä opinnäytetyöstä rajattiin pois muutoksenhakuun liittyen itseoikaisu sekä täytäntöönpanoriitakanne. Varsinkin täytäntöönpanoriitakanteen edellytyksistä ja vaiheista olisi hyvä saada tietoa enemmän ja näistä olisi hyvä tehdä tutkimus. Täytäntöönpanoriitakanteen edellytykset ja vaiheet ovat monelle ulosottotarkastajalle outoa tietoa. Milloin ja missä tilanteissa täytäntöönpanoriitakanne yleensä annetaan? Milloin on tilanteita, ettei täytäntöönpanoriitakannetta enää voida antaa? Mikäli näistä olisi tarkempaa tietoa, osattaisiin tarvittaessa neuvoa velallista paremmin täytäntöönpanoriitakanteen nostamisessa ja millaisissa tilanteissa siihen kannattaa ryhtyä. Täytäntöönpanoriitakanne on käräjäoikeudessa käsiteltävä asia, mutta kuinka ulosotossa tulee toimia, kun saadaan tietää täytäntöönpanoriitakanteen nostamisesta.

LÄHTEET

Asiointilaki 13/2003. Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030013>

Eduskunta. (2018). Oikeuslähteet-tietopaketti. Haettu 10.8.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/default.aspx

Ennakkoperintälaki 1118/1996. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961118>

HE106/1995. Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/1995/19950106>

HE 83/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060083>

HE 150/2017. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170150>

HE 71/2018. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180071>

Heikkilä, T. (2014). Tilastollinen tutkimus (9. uudistettu painos.). Edita.

KKO 2007:32. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070032>

KKO 2012:6. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2012/20120006>

Koulu, R., Niemi, J., Lindfors, H., Korkea-aho, E., & Havansi, E. (2004). Insolvenssioikeus. Sanoma Pro.

Linna, T. (2018). Ulosotto-oikeus: III, Erityiset täytäntöönpanon lajit ja oikeussuojakeinot. Alma Talent.

Linna, T. (2019a). Prosessioikeuden oppikirja (2., uudistettu painos.). Alma Talent.

Linna, T. (2019b). Ulosottokaaren pääkohdat (2., uudistettu painos.). Alma Talent.

Linna, T., Leppänen, T., & Linna, T. (2015). Ulosotto-oikeus: II, Ulosmittaus ja myynti (2. uud. p.). Talentum Pro.

Linna, T., Leppänen, T., & Kärki, A. (2022). Ulosotto-oikeus: I, Ulosottomenettely (3., uudistettu painos.). Alma Talent.

Miettinen, T. (2016). Oikeustieteellinen opinnäyte: Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita Publishing Oy.

Nieminen, K., Lähteenmäki, N., & Aaltonen, O. (2021). Empiirinen oikeustutkimus (1 painos.). Gaudeamus.

OK 4/1734. Oikeudenkäymiskaari. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

Oikeus. (2020). Tuomioistuinelaitos. Ulosottovalitus. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/velatkonkurssiyrityssaneeraus/ulosottovalitus.html#>

Oikeus. (2022). Tuomioistuimet; tilastot. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieGE1NDQxND-gtYjI2Yy00Yzk1LWVmMTUtNjNkNzA4ZDMxYTczIiwidCI6IjdiMTRk-ZmE0LWMwZmMtNDcyNS05ZjA0LTc2YTQ0M2RIYjA5NSIsImMiOiJh9>

PL 731/1999. Suomen perustuslaki. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tuomioistuinmaksulaki 1455/2015. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151455>

UK 705/2007. Ulosottokaari. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705>

Ulosottolaitos. (2022). Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://ulosottolaitos.fi/fi/index.html>

Ulosottolaitos. (2023). Tilastot. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/julkaisutjaasiakirjat/tilastot.html>

Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 284/2020. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200284>

Wahlbeck, A. (2022). Ulosottovalitusprosessin edellytykset. Suomalainen Lakimiesyhdistys. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://edition.fi/lakimiesyhdistys/catalog/book/602>